

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL TUTUMLARININ
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Şeyma Ergür Çengelci

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Şeyma

Soyadı: Ergür Çengelci

Bölümü: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

İmza:

Teslim tarihi: 01 /08 / 2019

TEZİN

Türkçe Adı: Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

İngilizce Adı: Analysis of Financial Attitudes of Secondary School Students with Respect to Various Variables.

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Şeyma ERGÜR ÇENGELCİ

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Şeyma ERGÜR ÇENGELCİ tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Doç. Dr. Bahadır KILCAN)

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: (Doç. Dr. Bülent AKSOY)

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: (Doç. Dr. Osman ÇEPNİ)

(Coğrafya Eğitimi, Karabük Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 26 /07 /2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda birçok değerli insanın emeği bulunmaktadır. Bunların başında değerli danışmanım sayın Doç. Dr. Bahadır KILCAN gelmektedir. Yüksek Lisans eğitimimdeki en büyük şans olarak gördüğüm saygıdeğer danışmanıma mükemmel anlayışı, insancıl yaklaşımı, sabrı, emekleri ve her konuda bana verdiği destek için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Gazi Üniversitesine Farabi projesi kapsamında geldiğim ilk günden bu güne her daim yol ve yön gösteren yönü ile tanıdığım, çağımızın rindi olarak kabul ettiğim değerli hocam Doç. Dr. Bülent Aksoy'a; Yüksek Lisans Eğitimimin başından sonuna kadar bende emeği bulunan, tecrübelerini benimle paylaşan bütün kıymetli hocalarıma yürek dolusu şükranlarımı arz ediyorum.

Yüksek Lisans Eğitimine başlamam konusunda en büyük desteği ve motivasyonu sağlayan; anlayışı, sevgisi, emeği ve yaklaşımı ile yaşamıma dokunan biricik dostum Umut Güneş'e, ayrıca tez yazım sürecinde desteğini esirgemeyen kıymetli arkadaşım Filiz Arzu Yalın'a teşekkür ederim.

Kütahya'da çalıştığım dönemde bir abi yaklaşımı ile her konuda yardımına koşan ve tezimin yazılmasına en büyük desteği veren çok değerli Müdürüm Ahmet Mesut Kahraman'a araştırma ve veri toplama konusunda beni destekleyen Kütahya İl Milli Eğitim Şube Müdürü Yakup Karanfil'e teşekkür ediyorum.

Tez çalışmam sırasında insancıl yaklaşımı, hoşgörüsü ve anlayışı ile çalışmama destek sağlayan Müdürüm Hilmi Fırın ve Müdür Yardımcım Berna Tosun'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Attığım her adıma destek veren, dua eden, beni bugünlere getiren dünyanın en mükemmel anne ve babasına sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak tezimi yazarken bana sabır ve sevgisiyle maddi manevi destek veren biricik eşim, yol arkadaşım Melih ÇENGELCİ 'ye sonsuz teşekkür ederim...

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL TUTUMLARININ
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Şeyma Ergür Çengelci
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2019

ÖZ

Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarını ölçmek amacı ile Kılcan ve Ergür (2019) tarafından geliştirilen Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ) kullanılmıştır. Araştırmada betimsel araştırma desenlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim- öğretim yılında, Kütahya İli merkez ilçesinde öğrenim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıf toplam 745 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılarak t testi, welch testi ve tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre katılımcıların finansal tutumları; aldıkları harçlık miktarına, bütçe planı yapma durumlarına ve kendilerine ait kumbaralarının olma durumlarına göre anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile cinsiyet, anne ve baba eğitim durumları, sınıf düzeyleri, alışverişe gitme sıklıkları gibi değişkenler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonuçlarından hareketle farklı yaş grupları ile finansal tutum konusundaki çalışmalar artırılmalı ve farklı projelerle desteklenmelidir.

Anahtar kelimeler: Finansal tutum, Ortaokul öğrencileri, Nicel araştırma

Sayfa Adedi : 80

Danışman : Doç. Dr. Bahadır Kılcan

**ANALYSIS OF FINANCIAL ATTITUDES OF SECONDARY
SCHOOL STUDENTS WITH RESPECT TO VARIOUS VARIABLES
(Master' s Thesis)**

Şeyma Ergür Çengelci

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATION SCIENCES

July 2019

ABSTRACT

This study aims to examine the financial attitudes of secondary school students with respect to various variables. For this purpose, Financial Attitude Scale (FTO) developed by Kılcan and Ergür (2019) was used to measure the financial attitudes of secondary school students. In this study, one of the descriptive research designs, which is a screening model, was used. The sample group of this study included 745 students from 5,6,7,8.grades continuing their education in central county of Kütahya. In the study, t-test, welch test and one-way ANOVA were performed by using SPSS package program. According to the results of the research, the financial attitudes of the participants have meaningful difference with respect to the amount of pocket money they receive, their budget planning and their own moneyboxes. In addition, it was concluded that there was no significant difference between the participants' total financial attitude scores and variables such as gender, educational status of parents, class levels, frequency of shopping. Based on the results of the study, some suggestions were made for the researchers.

Key words: Financial attitude, Secondary school students, Quantitative research

Number of Pages: 80

Advisor: Assoc. Prof. Bahadır Kılcan

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3.Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9

2.1. Finansal Eğitim	9
2.2. Finansal Okuryazarlık	13
2.3. Finansal Tutum	18
2.4. Finansal Davranış	20
2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Finansal Okuryazarlık ve Eğitimi	21
2.6.İlgili Araştırmalar	27
BÖLÜM III.....	32
YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Çalışma Grubu	33
3.3.Veritoplama Araçları	33
3.3.1 Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ)	33
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu.....	34
3.4. Verilerin Toplanması.....	34
3.5.Verilerin Analizi.....	35
BÖLÜM IV	36
BULGULAR VE YORUM.....	36
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	36
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	37
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	38
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	38
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	39
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	40
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	41
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	41
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	42

BÖLÜM V.....	44
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	44
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	44
5.2. Öneriler.....	49
KAYNAKLAR	50
EKLER.....	58
EK 1. Araştırmanın Uygulanması İçin İzin Yazısı	59
EK 2. MEB İzin Yazısı.....	60
.....	60
EK 3. Kişisel Bilgi Formu ve Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ).....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	63

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında E-okuryazarlık becerisiyle doğrudan ve dolaylı olarak ilişkili olan kazanımlar.....	21
Tablo 2. Katılımcıların Finansal Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları.....	40
Tablo 3. Katılımcıların Finansal Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	41
Tablo 4. Katılımcıların Finansal Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı için Welch Testi Sonuçları.....	41
Tablo 5. Katılımcıların Finansal Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	42
Tablo 6. Katılımcıların Finansal Tutumlarının Ailenin Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	42
Tablo 7. Katılımcıların Finansal Tutumlarının Alınan Haftalık Harçlık Miktarı Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	43
Tablo 8. Katılımcıların Finansal Tutumlarının Alışverişe Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı için Welch Testi Sonuçları.....	44

Tablo 9. <i>Katılımcıların Finansal Tutumlarının Kendilerine Ait Bütçe Planı Yapma Durumları Değişkenine Göre t-testi Sonuçları.....</i>	44
Tablo 10. <i>Katılımcıların Finansal Tutumlarının Kendilerine Ait Kumbaralarının Olma Durumları Değişkenine Göre t-testi Sonuçları.....</i>	57

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
FTÖ:	Finansal Tutum Ölçeği
SPK:	Sermaye Piyasası Kurulu
OECD:	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
NCSS:	National Council Social Studies
TCMB:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
PISA:	Uluslararası Değerlendirme Programı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya dair genel bilgi elde edilmesini sağlayan “Problem Durumu”, “Araştırmanın Amacı”, “Araştırmanın Önemi”, “Araştırmanın Sınırlılıkları”, “Varsayımları” gibi araştırmanın kapsamına ilişkin genel bilgiler verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Küreselleşmenin etkisi, hızla gelişen teknolojiler, değişen finansal sistemler ve yaşanan ekonomik krizler nedeniyle finansal okuryazarlık kavramı tartışılan bir olgu haline gelmiştir. Giderek küreselleşen ve finansal açıdan karmaşık görülen sistemler içinde birey bilinçli finansal kararlar alması zorunluluk halini almıştır. Bu nedenle finansal okuryazarlık kavramı birçok paydaş tarafından yoğun şekilde tartışılan ve araştırma yapılan konular haline gelmiştir. Eğitim konusunda çalışan araştırmacılar özellikle “Finansal Okuryazarlığı” bir beceri olarak ifade ederken literatürde sıkça ekonomi eğitimi, finansal eğitim konuları ile ilişkilendirilmiş ve bu bağlamda araştırmalar yapılmıştır. Finansal okuryazarlık vurgusunun en yoğun olduğu ve finansal okuryazarlığın açık bir şekilde beceri olarak ifade edildiği program 2017-2018 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programıdır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Safran (2008) göre; ülkemizde bulunan ilköğretim çağına gelmiş öğrencilere yaşamlarında ihtiyaç duyacakları tutum, değer ve davranışlar vatandaşlık bilgisi kapsamında sosyal

bilgiler dersinde kazandırılmaktadır. Erden (1998) göre; Sosyal Bilgiler dersini okullarda ilköğretim düzeyinde sorumlu ve iyi vatandaş yetiştirmek amacı ile Sosyal Bilimler alanından elde edilmiş bilgilerle öğrencilere toplum içindeki yaşamla alakalı olarak bilgi, tutum ve değerlerin verildiği önemli bir çalışma alanı olarak görmektedir. Ata (2009) Sosyal Bilgiler programının temel yaklaşımını ifade ederken etkin vatandaş vurgusunu kullanmış ve Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciyi bilgiyi üreten ve bilgiyi uygulamak için ihtiyaç duyacağı kavram, yetenek, değerleri edinmiş aktif bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmeyi amaçladığını belirtmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık becerileri noktasında sorumluluk sahibi ve bunlarla bağlantılı olarak bilgi, tutum, değer ve yetkinliklerin edinilmesi ile ilgili bir derstir. İlköğretim öğrencilerinin bu yetkinliklere erişebilmesi Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrenilen toplum, bölge, ülke ve tüm dünyanın tarihsel temellerini öğrenmeleri ile başlar. Bu noktada kendi ülkelerinde yaşamış olan önemli insanları, demokratik yönetim ve işleyişi ve ayrıca ülkelere ait inanç ve değerleri öğrenirler. Böylelikle yaşadıkları ülkeye dair hissetmeleri gereken sorumluluk bilincini özümsemeye başlarlar (Bart ve Demirtaş'tan aktaran Akhan, 2013)

İlköğretim seviyesindeki öğrenciler; Sosyal Bilgiler dersi ile toplum, bölge, ülke ve dünyanın tarihsel temelleri öğrenirler. Kendi coğrafyalarında var olan önemli insanların yaşamlarını, yönetim modellerini ve işleyişini, inanç ve değerler sistemini kavrarlar. Bu sayede mensubu ülkeye karşı var olan görev ve sorumluluklarını geliştirirler (Bart ve Demirtaş'tan aktaran Akhan, 2013). Bu tanımlamalardan hareketle güncellenen öğretim programları ile birlikte özellikle etkin vatandaşlık becerilerini kazanmış, haklarını bilen savunan, istek ve ihtiyaçlarını fark edebilen, tasarruf bilincine sahip, gelir gider dengesi kurabilen ve bir bütçe planı hazırlayabilen ayrıca mevcut kaynaklarını bilerek kendisi ve ülkesi için katma değer oluşturabilecek bilgi, tutum ve değerlere sahip projeler üreten girişimci insanlar olması hedeflenmektedir. Diğer derslere oranla finansal okuryazarlık

konusunda en fazla öğrenme çıktısına sahip dersin sosyal bilgiler dersi olduğu belirtilmiştir (Güvenç, 2017).

Atkinson ve Messy (2012) açısından finansal okuryazarlık; Bireysel refah düzeyine ulaşmak amacıyla etkili finansal kararlar verebilmek maksadıyla gerekli görülen bilgi, farkındalık, tutum, beceri ve davranışların birleşimidir.

Sarıgül (2015) açısından finansal okuryazarlık, etkin bir finansal idare süreciyle kaynak bulma, tasarruf ve yatırım yapma ile birlikte finansal açıdan geleceğini güvende tutmayı kapsamaktadır. Bu noktadan hareketle finansal okuryazarlığın bireyin finansal bilgi düzeyi ile birlikte sahip olduğu tutum, beceri ve davranışlarının bileşimi olduğunu ifade edebiliriz. Bireyin finansal okuryazar olması için parasını doğru yönetebilmesi, finansal sistemlerin işleyişlerini kavrayabilmesi ayrıca bu konularda bütçe ve finansal planlar yaparak etkili iletişim ile finansal bilgi, tutum ve beceriye sahip olması beklenmektedir (Gökmen, 2012).

Finansal okuryazarlığı Dünya Bankası; finansal bilgidен başlayarak beceriye, beceriden finansal tutumlara ve nihai olarak finansal tutumlardan finansal davranışlara doğru ilişkili bir süreç olarak ifade etmekte ve bunu birbirleri ile güçlü ilişkileri bulunan bir bağ olarak açıklamaktadır. Bu bağın son derece önemli olduğunu çünkü finansal bilginin, tutumları etkilediğini ve finansal tutumların da daha sonra farklı davranışlar şeklinde ortaya çıktığını ifade etmektedir (Holzmann'den aktaran Sarıgül, 2015). Bu tanımlamadan hareketle Finansal okuryazarlık becerisinin finansal tutum, finansal bilgi, finansal davranışın bütününden meydana geldiğini ifade edebiliriz. Bununla birlikte birçok çalışmada finansal okuryazarlık düzeyinin finansal tutumlarla ilişkili olduğu ifade edilmiş ve bu yeterliliği finansal tutumları ölçerek yordamaya çalışılmıştır (Biçer & Altan, 2016; Coşkun, 2016; Paynizer, 2017; Sarıgül, 2015; Onur & Nazik, 2014). Bu noktada finansal tutumların araştırması oldukça önemlidir. Tutumlar bireylerin çevreye uyumlarını kolaylaştırmaları yanında, kişilerin davranışlarında yönlendirici “gizil bir güç” sahip olduğu belirtilmektedir. Böylece tutumların işleyişi ortaya çıkarak, davranışları önceden tahmin

olanağı oluşacaktır. Ayrıca tutum değişim süreçleri öğrenilerek, kişilerin davranışları, tutumları etkilemesi yolu ile denetim altına alınabilecektir (Baysal & Tekarslan, 2004).

Kişinin sahip olduğu tutum, inanç, yetkinlik ve bununla birlikte bireysel özellikleri kişinin finansal davranışını etkileyerek finansal bilgi ve finansal davranış arasındaki bağı güçlendirmektedir (The Consumer Financial Protection Bureau [CFPB], 2015). Bu sebeple öğrencilerin finansal tutumları ölçülmesi verilecek olan finansal eğitimini niteliğinin belirlenmesi ve olumlu finansal tutum geliştirmelerine yönelik eğitim programları hazırlanabilmesi açısından olanak tanıyacaktır. Çünkü ekonomi eğitimi küçük yaşlarda verilmesi gerekir (Akhan, 2010; Hayta, 2011).

Eğitim sistemimizin ilk ve en temel basamağı ilköğretimdir. İlköğretim düzeyinde iken çocuklar sahip olunması gereken toplumsal bilgi ve beceri bu aşamada kazanır. Bu dönemler tutum ve inançların oluştuğu kritik yılları kapsadığı için diğer eğitim basamaklarına göre oldukça mühim rol oynamaktadır. Çocukların bazı kritik dönemler sonunda tutum ve algılarının değişmesi zordur. Bu sebeple en temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı ilköğretim dönemi tutumlarının geliştiği en önemli kritik dönemlerdir (Bahar, 2002). Küçük yaşlarda kazanılan olumlu ya da olumsuz tutumlar kolay kolay değişmezler, zaman içinde tutarlılık ve süreklilik gösterirler (Reid, 2006). Bu gününün küçüğü olan öğrenciler erişkin olduklarında finans dünyasına dair birçok karar vermek zorunda kalacaklardır. Finans konusunda olumlu tutum taşıyan bireyler olmaları onların gelecekte daha bilinçli finansal kararlar vermelerini etkileyecektir.

Kişilerin sahip oldukları finansal tutum ve davranışlar onların bireysel refah seviyeleri konusunda önemli bir etkiye sahiptir. Bu etkiden hareketle finansal tutum ve davranışların belirlenmesi oldukça önemlidir. Örneğin kişi ileriye dönük tasarruf ve yatırım yapma konusunda olumsuz bir eğilime sahipse o kişi birikim yapma konusunda çekimser kalacaktır. Benzer şekilde bir kişi öncelik olarak kısa dönemdeki ihtiyaçlarını karşılamayı tercih ediyorsa bu kişinin finansal plan ve tasarruf yapma eğiliminin alt düzeyde olması beklenir (Atkinson & Messy, 2012, s. 7-8). Konu ile ilgili alan yazını taradığımızda

finansal okuryazarlıkla bağlantılı olarak finansal tutumlar ile ilgili çalışmalar genellikle yetişkinler ile yapılmıştır. Bu konudaki çalışma grubunu oluşturan kişiler; öğretmenler, öğretmen adayları, üniversite öğrencileri, yetişkinler ve lise öğrencileridir. Ortaokul öğrencilerinin tutumlarının ölçüldüğü bir araştırma henüz yapılmamıştır. Konuya bu açıdan bakıldığında ortaokul öğrencilerinin finansal tutumların incelenmesine neden önem verilmesi gerektiği açıklık kazanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun ortaokul öğrencilerinden oluşması nedeni ile alan yazında olan önemli boşluğu doldurarak bu çalışmanın alana katkı sağlaması beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 5. 6. 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının belirlenerek ortaya çıkarılması ve finansal tutumlarının bazı değişkenlerle olan ilişkisini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada katılımcıların finansal tutumlarının cinsiyet, anne öğrenim düzeyi, baba öğrenim düzeyi, ailenin aylık parasal geliri, harçlık alma sıklığı, alışverişe gitme alışkanlıkları, bütçe planına ve tasarrufa dair etkilerini ortaya çıkararak alan yazına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu amaçla aşağıda yazılmış olan sorulara yanıt aranmaktadır.

- 1) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
- 2) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları sınıf seviyelerine göre farklılık göstermekte midir?
- 3) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları anne eğitim düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
- 4) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları baba eğitim düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

- 5) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları ailelerinin aylık gelir durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
- 6) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları aldıkları harçlık miktarına göre farklılık göstermekte midir?
- 7) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları alışverişe gitme sıklıklarına göre farklılık göstermekte midir?
- 8) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları bütçe planı yapma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
- 9) Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları kendilerine ait kumbarasının bulunma durumuna göre farklılık göstermekte midir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler eğitimi bireylerin gerekli bilgi, tutum, inanç ve değerlerle donatılmasını özellikle etkin vatandaşlık becerilerini kazanarak, haklarını bilen savunan, istek ve ihtiyaçlarını fark edebilen, tasarruf bilincine sahip, gelir gider dengesi kurabilen ve bir bütçe planı hazırlayabilen ayrıca mevcut kaynaklarını bilerek kendisi ve ülkesi için katma değer oluşturabilecek projeler üreten girişimci insanlar yetiştirmeyi hedeflemektedir. Değişen dünya koşulları, ekonomik krizler ve karmaşık olarak görülen finansal sistemler finansal okuryazarlık kavramının önemini artırmış ve bununla birlikte finansal okuryazarlığın bileşenlerinden biri olan finansal tutumların ölçülmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu noktada yapılan araştırmalarda genellikle finansal okuryazarlık eğitimi üzerine incelemeler ve modeller sunulmuş, finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülmüş ve ancak bu noktada finansal tutumlara başvurulmuştur. Mevcut alan yazında finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranışlarla ilgili çalışmaların çalışma grubunu genellikle yetişkinler oluşturmaktadır. Bu araştırmaların çalışma gruplarında; öğretmen adayları, öğretmenler, üniversite öğrencileri, yetişkinler ve lise öğrencileri yer almış ve bu kişiler üzerine çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Birçok araştırmacının da çalışmalarıyla belirlediği

şekilde ekonomik eğitimler küçük yaştan itibaren verilmedi (Akhan, 2010; Yıldırım 2016). Çünkü bu dönemde yerleşen tutum ve inançlar süreklilik gösterir ve kolay kolay değişmezler (Reid, 2006). Bu noktadan hareketle bu araştırma mevcut alan yazında bulunan bu boşluğu dolduracak ve ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının ölçülmesi ve belirlenmesi noktasında bu alana katkı sağlayacaktır.

Araştırmadan ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının belirlenmesi, cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı, anne baba eğitim durumunun finansal tutumlar üzerine etkisi, tasarruf boyutunun incelenmesi, sosyal bilgiler derslerinde bu araştırmanın bulgularından yararlanarak finansal tutumların öneminin farkına varılması ve finansal okuryazarlık eğitimi bağlamında değerlendirilerek bu alanda araştırma yapacak olan araştırmacılara temel oluşturacak bilgilerin bu çalışmadan elde edilmesi beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

Bu araştırma;

1. Bu araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı, Kütahya İli Merkez İlçesine bağlı dokuz ortaokulda öğrenim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıf toplam 745 öğrenci ile sınırlıdır.
2. Veri toplama araçları, ortaokul öğrencilerine yönelik olarak Kılcan ve Ergür (2019) tarafından geliştirilen “Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ)” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmaya ilişkin ölçek uygulanan ortaokul öğrencilerinin finansal tutum ölçeğindeki soruları içten ve doğru olarak yanıtladıkları, gerçek duygu ve düşüncelerini cevaplarına yansıttıkları varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Bu bölümde araştırma ile ilgili temel kavramlardan bahsedilmektedir.

Finansal Tutum: “Finansal okuryazarlığın önemli bir parçası olarak; kişilerin parayı dikkatli kullanma, idareli tüketme, gelecek için birikim yapma gibi konularda daha önce yaşadığı çeşitli deneyimler sonucu sergiledikleri düzenli tavır ve eğilimdir.” (Alkaya & Yağlı, 2015).

Finansal okuryazarlık : “Bireyin ve toplumun refah seviyesinin iyileştirilmesi, ekonomik hayata katılımının sağlanması ve farklı finansal durumlarda etkili kararlar almak için finansal kavramların bilgi ve anlayışı ile bunları uygulama becerisi, motivasyonu ve güvenidir.” (Organisation for Economic Cooperation and Development [OECD], 2015).

Finansal Eğitim: “Finansal konulara ilişkin farkındalığın artırılması, finansal ürünlere erişimin geliştirilmesi ve finansal konularda bilgi birikiminin sağlanmasından, bu bilgi birikiminin bireylerin tüketim, yatırım ve tasarruf davranışlarında değişiklikler yaratmasına ve bu değişikliklerin ülke ekonomisine ve toplumsal refaha yansımalarına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır” (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası [TCMB], 2011).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Finansal Eğitim, Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranışlar ve Sosyal Bilgiler Programında Finansal Eğitim ve Finansal Okuryazarlık ile ilgili genel bir çerçeve çizilmiştir.

2.1. Finansal Eğitim

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün yaptığı “ Finansal Okuryazarlığın Gelişimi: Konular ve Politikaların Analizi” isimli araştırmada finansal eğitimi bir süreç olarak ifade edilmiştir. Finansal eğitimin tüketicilerin finansal fırsat ve riskler konusunda bilgi sahibi olarak, bireysel refahlarını artırmaya dair etkin davranışlar sergileyebilmeleri için gereken yetenek ve özgüvenlerinin artırıldığı bir süreç olduğu belirtilmektedir (OECD, 2015).

OECD (2015)'nin Finansal okuryazarlık tanımı ise; Bireyin ve toplumun refah seviyesinin iyileştirilmesi, kişinin ekonomik hayata katılımının sağlanması ve değişen finansal konularda etkin bir şekilde karar alabilmesi için finansal kavramları bilerek uygulayabilme isteği, becerisi ve güvenidir (Gökmen, 2012, s.19).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB, 2015, s.79) finansal eğitimin ülke ekonomisine ve ekonomik refaha olan yansımalarına dikkate çekerek finansal eğitimi; kişilerde finansal farkındalığın ve finansal erişim gibi konularda bilgi düzeyinin artması ile buna bağlı olarak kişilerin üretim, tüketim, tasarruf ve yatırım tercihlerinde değişimler

oluşturması, bu değişimlerin ülkenin finansal durumuna ve refahına yansıdığı geniş bir alan olarak ifade etmektedir. Tanımlamalardan hareketle finansal okuryazarlık ve finansal eğitimin birbirleriyle doğrudan ilişkili olduğunu söyleyebiliriz.

Eskici (2014) finansal okuryazar olmanın ön koşulunun finansal eğitim almak olduğunu, finansal eğitim konusunda bilgi sahibi olmadan finansal okuryazar olabilmenin mümkün ve olası olmadığını, finansal eğitim sürecinin finansal okuryazarlıkla sonuçlandığını belirtmiştir.

Finansal eğitim kavramına dair tanımlamalarda vurgulanan bilgi boyutu ile doğru ve yerinde kararlar vermek olası değildir. Finansal bilginin yanında tutum, beceri, davranışlar önemlidir. Finansal eğitim yalnızca finansal bilginin verilmesi değil, bunun yanında verilen bilginin tutum ve davranışlara yansması ve hatta davranışlara olumlu yönde etki etmesi gerekmektedir. Kişilere doğru, uygun finansal tutum ve davranışlar finansal eğitim ile kazandırılmalıdır. Bunun yanında bir birey yanlış finansal tutum ve davranışlara sahip ise, bunlar finansal eğitim sayesinde değişmelidir (Gökmen, 2012). Bu bağlamda finansal eğitim küçük yaşlarda başlamalı ve kişilerin tüm yaşamı boyunca devam ederek yenilenen bir süreci kapsamalıdır. Böylelikle finansal okuryazarlık düzeyi artış gösterirken, kişiler finansal ürün ve hizmetleri aktif şekilde kullanabilir. Bu sayede birey karşısına çıkabilecek finansal sorunları kolay biçimde çözer. Ayrıca yıllar içinde değişen yaşam koşulları, bazı finansal değişiklikleri (sigortacılık, bireysel emeklilik, özel emeklilik vb.) beraberinde getirir. Bunun sonucunda kişiler geleceklerine dair planlarında değişiklik yapmak zorunda kalırlar. Günümüz koşullarına ivedilikle uyum sağlayabilen kişiler için gelecekleri ile alakalı yapacakları planlarda zorlanmaları olası değildir (Temizel & Özgürel, 2015).

Finansal eğitiminin çok küçük yaşlarda öğretilmesi gerektiğini savunan araştırmacılara göre insanlarda bazı dönemlerde kazanılan eğilimler kalıcı tutum ve davranışlar geliştirmesini sağlamaktadır. Bu sebeple küçük yaşlarda verilen finans eğitimi insanların daha iyi tüketici, üretici ve seçmenler olmalarını sağlayacaktır (Melendez, Beck & Fletcher'dan aktaran Yıldırım, 2016).

Gökmen'e (2012) göre finans eğitimin her yaş düzeyi için önemi çok büyüktür. Fakat çoğu ülkede eğitimin önemli bir parçası olarak görülmemektedir. Bu anlayışla özellikle gençlerin ve çocukların finansal eğitimi adeta kendi kendilerine öğrenmeleri beklenmektedir. Gençler ve çocuklar bir yana yetişkinler dahi finans konusu ile ilgili bir eğilim göstermemekte hatta kendilerini bu konuda yeterli görüp, geliştirme ihtiyacı hissetmemektedirler.

Finansal eğitim ile ilgili Hayta (2011) yaptığı araştırmaya göre; finansal eğitim her yaş düzeyi için gerekli olsa da özellikle gençlere verilen finansal eğitimin önemi oldukça fazladır. Zira gençler ailelerine oranla farklı finansal risk durum ve araçla karşılaşır. Gençler çok erken yaşlarda cep telefonu, banka hesapları, kredi kartları, mobil bankacılık gibi finansal hizmet ile karşı karşıya kalırlar. Bu sebeple kişilere finansal eğitim çok erken yaşlardan başlayarak seviyesine uygun bir biçimde verilmelidir.

Bu noktadan hareketle finansal eğitim her yaş düzeyine verilmesi gereken önemli bir eğitimidir. Uluslar ve ulusların sahip olduğu finansal varlıklarla birlikte bunların yönetilmesi hususunda finansal eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak kişilerin ve toplumların çeşitliliği nedeniyle herkese uyan standart bir finansal eğitiminden söz edilemez. Her gruba hatta bireye özgü verilen eğitimler, finansal eğitim konusunda daha olumlu sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

TCMB (2011)'e göre; Finansal eğitim programları hazırlanırken hedef kitleleri olan kadın, erkek, genç, çocuk, emekli ve işsizlerin ihtiyaçlarına yönelik içerik tasarlanmalıdır. Ayrıca finansal eğitim bu kişilere gerekli olacak ve hayatlarının bir parçasını oluşturan emeklilik, sigorta yatırım, tasarruf ve borçlanmayı içeren farklı boyutları kapsamalıdır.

Her ne kadar gruplara göre ihtiyaç duyulan finansal eğitim farklı olsa da temel anlamda bazı özellikleri taşınmalıdır. Finansal eğitimdeki temel becerileri Jazayeri'den aktaran Tosun (2016) şu şekilde ifade etmektedir;

1. *Finansal kavramları basit düzeye indirebilmek:* Finansal ürün ve kavramlar genellikle zor ve karmaşıktır. Bu sebeple, finansal eğitim programlarında kavramlar herkesin anlayabileceği kadar basit düzeyde olmalıdır.
2. *Gruplar arasındaki farklılıkları dikkate alabilmek:* Finansal eğitim alanlar kişiler birbirlerinden farklıdır. Erkekler, kadınlar, gençler, yaşlılar, meslekleri farklı bireyler, eğitilmişler ve eğitimsizler gibi farklı özelliklere sahip kişilerin finansal eğitim konusunda kapasiteleri ve ihtiyaçları farklı olabilir. Birçok farklı ihtiyaçları ve kapasitelere sahip olan erkek, kadın, çocuk, genç ve yaşlı gibi birbirinden farklı birçok insana standart bir finansal eğitimin verilmesi beklenen sonuca ulaşmayı engelleyebilir. Bu noktada eğitimler tasarlanırken eğitim alacak kitlenin özellikleri dikkate alınmalıdır.
3. *Kültürel faktörleri dikkate almak:* Farklı kültürlerle sahip bireylerin finansal eğitiminde sorunlarla karşılaşılabilir. Bu sebeple öğrencilerin de farklı kültürler taşıyabileceği hususu dikkate alınmalıdır.
4. *Kadınların söz konusu eğitimlere katılabilmelerini engelleyen faktörleri düşünmek:* Kadınlar bazı nedenlerle (zaman, çocuk, yoksulluk, aile ve toplum baskısı vb.) finans eğitimi alamayabilir. Kadınlara yönelik finansal eğitim programlarını düzenlerken bunların titizlikle incelenmesi ve ele alınması gerekir.
5. *İnsanları bu eğitimlerin faydası konusunda ikna edebilmek:* Çoğu kişi finansal bilgi ve becerisinin düşük seviyede olduğunun farkında bile değildir. İnsanlar genellikle finansal bilgilerini de abartmak eğilimindedirler. Bu sebeple, onların bu eğitime ihtiyaçları olduğuna zor olsa da ikna edebilmektir.
6. *Yeterli nitelikte eğitmen bulmak:* Farklı gruplara finansal eğitim verebilmek özel eğitim becerileri gerektirmektedir. Bu sebeple, iyi bir finansal eğitimin verilebilmesi için öncelikle eğitimcilerin eğitilmesi şarttır.

Giderek karmaşık hale gelen ve küresel bir boyut kazanan finansal sistemlerin olduğu yüzyılda bireylerin finansal eğitim düzeyleri, tutumları, davranışları giderek önem kazanmaktadır. Bu noktada finansal eğitimlerle kişilerin bilinçli ve doğru kararlar vermelerine yönelik ulusal politika ve stratejiler geliştirilmekte olduğu söyleyebiliriz.

2.2. Finansal Okuryazarlık

Son yıllarda meydana gelen küresel krizler nedeni ile ulusal ve özellikle uluslararası alan yazında finansal okuryazarlık konusu birçok grup tarafından araştırılan ve tartışılan bir konu haline gelmiştir. Giderek karmaşık bir hal alan finans dünyasında kişilerin önemli finansal kararlar alabilmeleri için kurumlar, gruplar, birbirlerinden farklı alan uzmanları ve eğitimciler önemi hızla artan ve birçok bileşeni bulunan finansal okuryazarlık konusunda tanımlamalar ve çalışmalar yapmaktadırlar (Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015).

Atkinson ve Messy (2012) açısından finansal okuryazarlık tanımı ise; Bireysel refah düzeyine ulaşmak amacıyla etkin finansal kararlar alabilmek maksadıyla gereken bilgi, farkındalık, tutum, beceri ve davranışların birleşimidir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü finansal okuryazarlığın bütünsel olarak değerlendirilmesi gerektiğini finansal okuryazarlığı meydana getiren unsurların finansal bilgi, tutum ve davranışların tamamından meydana geldiğini belirtmektedir (OECD, 2015). Finansal okuryazarlığı Dünya Bankası; finansal bilgiden başlayarak beceriye, beceriden finansal tutumlara ve nihai olarak finansal tutumlardan finansal davranışlara doğru ilişkili bir süreç olarak ifade etmekte ve bunu birbirleri ile güçlü ilişkileri bulunan bir bağ olarak açıklamaktadır. Bu bağın son derece önemli olduğunu çünkü finansal bilginin, tutumları etkilediğini ve finansal tutumların da daha sonra farklı davranışlar şeklinde ortaya çıktığını ifade etmektedir (Holzmann'den aktaran Sarıgül, 2015). Finansal okuryazarlık; kişilerin gelir ve giderlerini bilinçli bir şekilde yöneterek tasarruf ve yatırımlarını doğru yönlendirmeleri ve bunun sonucunda finansal varlıklarını değerlendirirken finansal kararlar

verebilme becerisini sağlayacak olan her türlü finansal bilgi, tutum ve davranışlar gösterebilme derecesidir (Paynizer, 2017; Sarıgül, 2015; Şahin & Barış 2017).

Bu tanımlamalar finansal okuryazar olan bir bireyin, finansal varlığı ile ilgili doğru ve bilinçli karar verebilecek düzeyde olması ve bunu özellikle davranış ve tutumlarına yansıtabilmesi beklenmektedir. Ayrıca finansal okuryazarlık ve ekonomi okuryazarlığı kavramları birbirlerine yakın olması sebebiyle birçok araştırmacı (Haydari, 2018; Temizel & Bayram, 2011) ve (OECD, 2015) tarafından ekonomi okuryazarlığı, finansal okuryazarlık bağlamında ele alınmaktadır. Kılıç ve Seyrek (2015) finansal okuryazarlığı; kişilerin doğru ve yerinde finansal kararlar alabilmesi için gerekli olan finansal bilgisi ve yetenekleri olarak ifade etmişlerdir. TCMB (2015) finansal okuryazarlığı şu şekilde ifade etmiştir: Kişinin kendi bütçesini yönetebilme sürecinde doğru ve etkin kararlar almasını sağlayan finansal bilgisi ve aldığı kararlarla kişisel ve toplumsal refahı artırma becerisi olarak belirtmiştir. Bu tanımlamalar özellikle finansal okuryazarlığı oluşturan unsurlardan finansal bilgi ve finansal yeteneklere vurgu yapmıştır. OECD (2015) Finansal okuryazarlığı; kişilerin kazanması gereken çok önemli yetkinlik olarak açıklamakta ve bunun için önemli stratejiler geliştirmektedir. OECD ve finans kuruluşlarına göre finansal katılımı artırmanın yolu finansal okuryazarlığı artırmaktır. Çünkü bu konudaki araştırmalara göre, finansal okuryazarlık düzeyi finansal katılımı etkilemekte ve finansal okuryazarlık düzeyinde artış olduğunda finansal katılım da beraberinde artış göstermektedir (International Network on Financial Education [INFE], 2009). Finansal okuryazarlık yetisi çok geniş bir alan olup, tanımlamalarda birçok farklı grup finansal okuryazarlığın farklı bir bileşenine dikkat çekmektedir. Finansal okuryazarlık; finansal gelişmeleri takip eden, yorumlayan, tanıyan, analiz eden, kendi finans varlıkları ile ilgili doğru kararlar alıp gelecekte karşısına çıkabilecek riskli finansal durumlar için plan yapabilme becerisidir. Bununla birlikte finansal okuryazar yetkinliklerini kazanmış kişinin, finansal bilgilere ulaşabileceği uygulamalara ve özellikle güncel teknolojileri kullanabilme

becerisine sahip, gelişmeye önem veren, yenilikçi bir kişi olması oldukça önemlidir (Tosun, 2016).

Evrensel manada kabul gören finansal okuryazarlık tanımı olmamasına karşın güncel finansal okuryazarlık çalışmalarında kullanılan tanımlar itibariyle kişilerin finansal okuryazar olabilmeleri için finansal konularda farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranış gibi birçok yönlü özelliklere sahip olması beklenmektedir (Adalar, 2019). Finansal okuryazarlık konusunda yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak yetişkin bireylerle yapıldığı için tanımlamalarda genel manada yetişkinlere yönelik yapılmıştır. Oysaki finansal okuryazarlık eğitimi küçük yaşlarda verilmesi gereken çok önemli bir beceri eğitimidir (Akhan, 2010; Hayta, 2011). Çünkü küçük yaşlarda kazanılan olumlu ve olumsuz tutumlar kısa sürede kolay kolay değişmezler zaman içinde tutarlılık ve süreklilik gösterirler (Reid, 2006).

Hayta ve Akhan (2014) finansal okuryazarlığın beceri ve davranış noktasına vurgu yaparak; öğrencilerin yaş düzeylerine uygun bir şekilde ülkesini ve dünyayı doğru kavramada kendisine yardımcı olacak düzeyde, ihtiyacı kadar finansal bilgi, tutum ve becerilerle donatılmaları olarak ifade etmektedirler. Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA), OECD'nin finansal okuryazarlık tanımına benzer şekilde finansal beceriler üzerinde durarak, bireyin ve toplumun refah seviyesinin iyileştirilmesi, kişinin ekonomik hayata katılımının sağlanması ve değişen finansal konularda etkin bir şekilde karar alabilmesi için finansal kavramları bilerek uygulayabilme isteği, becerisi ve güveni olarak tanımlamaktadır (Gökmen, 2012, s.19). Bu bağlamdan hareketle finansal okuryazarlık eğitimi öğrencilere gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri finansal problemlere karşı finansal bilgiler ve yetiler kazandırırken, yetişkin olduklarında içinde var olduğu toplumun finansal sistemlerini öğrenerek onların aktif ve finans konusunda bilinçli vatandaş olmalarına da olanak tanır. Çünkü yetişkinler gündelik yaşamlarında kısa ve uzun dönemli birçok finansal kararlar vermektedirler. Verilen kararların işlevsel olması amacıyla sahip olunması gereken temel finansal bilgi ve tutumlara ihtiyaç

duyulmaktadır. Finansal okuryazarlığın vatandaşlara ve topluma faydaları konusu birçok ulusal ve uluslararası araştırmaların ana konusu olmuştur. Finansal okuryazarlık düzeyinin düşük seviyelerde olması sadece kişilerin kendi sorunu olmaktan öte ulusal anlamda ekonomik bir sorun oluşturur. Araştırmalara göre finansal okuryazarlık kişilerin, basit finans hesaplamaları yapabilmesinden, finansal varlık ve bütçesini yönetebilmesine, emeklilik planlarından finansal sistemlere katılımına kadar finansal kararlarını verirken oldukça etkili olmaktadır (Tosun, 2016). Bu noktadan hareketle küçük yaşlarda alınan finansal okuryazarlık eğitimleri ve buna bağlı olarak değişebilen finansal tutumların ekonomi ve finansal sistem için büyük önem taşıdığını ifade edebiliriz. Finansal eğitimler son yıllarda başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere sık sık araştırma yapılan konular haline gelmiştir. Finansal eğitim programlarında öncelikli olarak önem verilen hedef kitle genç yetişkinler ve çocuklardır. Çünkü bugünün çocukları yarının erişkin kişileri olarak ilerleyen zamanda finans sistemleri içerisinde yer alacaklardır. Finansal okuryazarlığın gerekliliğine dair birçok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmaların ortak vurgusu ise finans dünyasının giderek karmaşıklaşması ve finansal piyasalarda giderek artan bilginin varlığıdır (Habschik, Seid & Evers'den aktaran Haydari, 2018). Finans piyasasının aksamasına neden olan haciz ve iflas gibi olumsuz olayların yaşanması kişilerde tasarruf ve birikim yapma alışkanlığının kazandırılmamış olduğunun en önemli göstergesidir. Finansal okuryazarlık; cinsiyet, yaş, statü gibi ayrımları yapmadan tüm toplumu kapsayacak şekilde eğitim kurumlarınca verilmesi gerekmektedir (Bayram, 2010, s.16). Araştırmalara göre finansal okuryazarlık seviyesi ortalamanın altında olan kişilerin finans konusunda kararlar alırken hata yapma ihtimali daha fazladır. Bu şekildeki kişi ve aileler genellikle doğru tutum ve davranışlara sahip değildirler. Bunun sonucunda bazı kişiler edindikleri olumsuz finansal tecrübeler nedeni ile finans sisteminden uzak kalmayı tercih edebilir (The World Bank [WGB], 2013). Finansal okuryazar olmayan bireyler finansal sistem içerisine girme konusunda korkular taşırlar (Çolak, 2017), ekonomik buhran ve refah zamanlarında nasıl davranacaklarını ve kendileri için doğru olan çözüm yollarının

ekonomik sonuçlarını kestiremezler (Er & Çetintaş, 2018). Öğrenciler üzerine yapılmış bir araştırmada finansal okuryazarlığın diğer bir bileşeni olan finansal bilginin oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır. Çünkü finansal bilgi düzeyi düşük olan öğrencilerin sonraki yıllarda finansal sorunlarında artış yaşadığı belirtilmiştir (Hibbert & Beutler'den aktaran Coşkun, 2016). Ayrıca finansal okuryazarlık eğitimlerinin öğrencilerin ilerleyen dönemlerinde iflas ve haciz gibi olumsuz durumlarla karşılaşma ihtimalini azalttığı belirtilmiştir (Blalock, Tiller, & Monroe'den aktaran Coşkun, 2016).

Finansal okuryazarlık konusu ve yetkinliğini geliştirmek amacı ile birçok devlet ve özel kuruluş çalışmalar yapmaktadır. Bunlar; Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Kalkınma Bakanlığı (TCKB), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Hazine Müsteşarlığı (HM), Borsa İstanbul (BİST), Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu (TMSF) gibi devlet kurumlarının yanında Finansal Okuryazarlık Derneği (FO-DER), Türkiye Ekonomi Bankası (TEB) ve İş Bankası, Habitat gibi özel kuruluş ve organlar finansal okuryazarlık eğitimleri vermektedirler.

Finansal okuryazarlık eğitimleri ulusları ve onların refahını belirlemede önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (TCMB, 2016). Bu nedenle tüm bileşenleri ile birlikte finansal okuryazarlık kavramı ülkelerin temel politikalarından biri haline gelmekte ve öğrenilmesi gereken bir yaşam becerisi olarak kabul görmeye başlamıştır. Bu bağlamda finansal konularda olumlu tutum ve davranışlarda bulunan, finansal okuryazarlık düzeyi yüksek bireyler yetiştirmek için verilen finansal okuryazarlık eğitimi ülkeler ve bu ülkelerin ekonomik gelecekleri açısından oldukça önem taşımaktadır.

2.3. Finansal Tutum

Finans dünyasında finansal konuların gittikçe karmaşık bir hal alması beraberinde bazı kavramların önemini artırmıştır. Finans dünyasında kişilerin doğru ve isabetli finansal kararlar verebilmeleri için gerekli olan finansal tutum yani finansal eğilim son yıllarda oldukça önemi artan bir kavram haline gelmiştir. Bu zamana kadar yapılmış birçok araştırma ve çalışmada finansal tutum dolaylı olarak araştırılmış ve kavramsal bilgi olarak finansal okuryazarlığın önemli bir bileşeni olarak ifade edilmiştir (Alkaya & Yağlı, 2015; Sarıgül, 2014; Seyrek & Kılıç; 2015).

Tutum kavramı psikoloji alan yazınında kişinin çevresindeki olgu veya nesneye karşı taşıdığı olumlu veya olumsuz tepkinin eğilimi olarak tanımlanabilir. Ayrıca bu eğilim davranışsal tepkiler ile ortaya çıkmaktadır. Bir başka tanımla tutum, kişinin olay, olgu ya herhangi bir durumda kendisinden ortaya konulması beklenen olası davranış biçimidir. (İnceoğlu, 2010). Bu bağlamda finansal tutum, kişinin finansal yönetimi ilgili durumunu analiz ederken olumlu veya olumsuz eğilimi olarak düşünülebileceği gibi kişilerin finans konularına karşı gösterdiği tepki olarak da düşünebilir (Parrotta & Johnson'dan aktaran Ünal & Düger, 2011). Öğrenmeyi etkileyen en önemli faktör ve değişkenleri; içsel ve dışsal faktörler olarak ifade edebiliriz. İçsel faktörler (algı, ilgi, tutum) , dışsal faktörler (fiziksel şartlar) gibi öğrenmenin niteliğinin belirlenmesinde etkili olan en önemli değişkenlerdendir. Psikolojik ve içsel değişkenler öğrenme ortamımızın en önemli ögesi olarak kabul görmektedir. Öğrenci “affektî” olarak isimlendirilen (tutum, değer, ilgi, duygular) öğrencilerin akademik başarısını etkilemekle birlikte okul ortamındaki davranışlarında da etkili olmaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalara göre değerlendirici bir yönü olan tutumlar, kolay kolay değişmemekle birlikte zaman içinde tutarlılık ve süreklilik gösterirler (Reid, 2006). Bu nedenle eğitim -öğretim süreçlerinde ortaokul öğrencilerinin tutumlarının belirlenmesi, öğrenenin ileriye dönük davranışlarını tahmin etmek, içinde bulundukları şartlarla ilgili tutumlarını ölçmek, tutumların değişmesi veya yeni tutumların oluşmasında öğrencilerin var olan tercihlerini öğrenmek gibi farklı açılardan birçok fayda

sağlamaktadır (Nuhoğlu, 2008). Kişilerin finansal tutumları onları parayı dikkatli ve özenli kullanma, iktisatlı tüketme, ileriye yönelik birikim ve tasarrufta bulunma gibi meselelerde oldukça etkileyen önemli unsurlardır. Kişilerin daha önce yaşadığı farklı tecrübeler onları parasal konularda belirli bir finansal eğilim sergilemeye yönlendirmiştir. Örnek olarak bir birey ileriye yönelik finansal birikim oluşturmakla ilgili olumsuz eğilimlere sahipse, o kişinin birikimde bulunma davranışını göstermeye daha az yatkın olacağından söz edilebilir. Benzer şekilde kişi kısa dönemdeki isteklerini karşılamaya öncelik gösteriyorsa, bu kişinin öngörülemeyen durumlarda kullanmak üzere tasarruf veya uzun dönemli ekonomik plan oluşturma eğilimi oldukça düşüktür (Atkinson & Messy, 2012, s. 7).

Günümüz öğrencileri, erişkinliğe ulaştıklarında yaşamlarına etki edecek kararlar alırken karışık görülen finansal konularla karşı karşıya kalacaklardır. Finansal konulara karşı olumsuz tutum taşıyan öğrenciler ilerleyen yıllarda karşılaştıkları finansal sorunları karmaşık ve kaygı verici bulacaklardır. Yapılan araştırmalara göre tasarruf, birikim yatırım yapma gibi finansal kararları etkileyen en önemli değişkenler finansal tutum ve davranışlardır (Alkaya & Yağlı, 2015). Bu bağlamdan hareketle öğrencilerin finans konularına karşı taşıdıkları olumlu veya olumsuz tutumlar onların ileriki yaşlardaki finansal karar alma süreçlerini etkileyerek, finansal faaliyetlerdeki başarıları üzerine olumlu ya da olumsuz bir etki gösterecektir. Tutumlarla alakalı yapılan çalışmalarda, ortaokul öğrencilerinin akademik başarılarıyla tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Ergin, 2006). Öğrencinin bir nesneye, kavrama ya da derse ait olumlu bir tutum taşıması, o derste başarıyı olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle ortaokul seviyesindeki öğrencilerin, ekonomi konusundaki bilinci ve bu konuda taşıdığı tutum oldukça önemlidir. Öğrencilerin küçük yaştan itibaren finansal eğilimlerinin yani finansal tutumlarının belirlenmesi birikim ve tasarruf bilincinin oluşturulmasında ve sosyal bilgiler dersi kazanımlarının daha etkin verilmesi noktasında katkı sağlayacaktır.

Finansal okuryazarlığın en önemli bileşeni olan finansal tutumlar tasarruf ve birikim yapma ayrıca geleceğe dair kurulan finansal planlar üzerinde etkilidir. Ekonomik İşbirliği

ve Kalkınma Örgütü (OECD, 2015) finansal okuryazarlığı meydana getiren bileşenleri finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış olarak sıralarken, Atkinson ve Messy'e göre (2012) finansal okuryazarlığı oluşturan bileşenler; bilgi, beceri, tutum, davranışlardır ve bireyler finansal refahları için, finansal konularda karar alırken bunların tümü etkilidir. Finansal okuryazarlığı Dünya Bankası; finansal bilgiden başlayarak beceriye, beceriden finansal tutumlara ve nihai olarak finansal tutumlardan finansal davranışlara doğru ilişkili bir süreç olarak ifade etmekte ve bunu birbirleri ile güçlü ilişkileri bulunan bir bağ olarak açıklamaktadır. Bu bağın son derece önemli olduğunu çünkü finansal bilginin, tutumları etkilediğini ve finansal tutumların da daha sonra farklı davranışlar şeklinde ortaya çıktığını ifade etmektedir (Holzmann'den aktaran Sarıgül, 2015). Ayrıca yapılan çalışmalar göstermektedir ki kişilerin finansal okuryazarlık düzeyi, bireylerin finansal tutum ve davranışlarını etkilemektedir (Alkaya & Yağlı, 2015; Coşkun, 2016).

2.4. Finansal Davranış

Bilgi ve tutumlar davranışların en temel unsurlarıdır (Jorgensen & Savla, 2010). Finansal tutum kişilerin finansal konulara karşı verdiği tepki ise finansal davranış kişilerin finansal konularda sergilediği eylem şeklinde açıklanabilir. Bir başka deyişle davranış; kişinin yapacağı ya da deneyimleyebileceği her türlü eylem olarak açıklanabilir (Ünal & Düger, 2011). Finansal okuryazarlığın önemli bir parçası olan finansal davranış; fertlerin bireysel ekonomik düzeylerini takip etmeleri, tasarruf ve yatırımlarını değerlendirebilmeleri bununla birlikte kısa ve uzun süreli finansal planlarla finansal varlığını yönetebilmesi olarak ifade edilebilir (Paynizer, 2017). Konu ile ilgili bir araştırmaya göre finansal davranışlar şu şekilde açıklanmaktadır. Bunlar; harcama planı yaparak, gelir ve giderleri gözden geçirmek ve yazılı bir şekilde finansal planları takip etmek şeklinde açıklanmıştır (Xiao'dan aktaran Alkaya & Yağlı, 2015).

Finansal davranışları araştıran bazı araştırmacılar finansal davranışı bireylerin temel finansal bilgisiyle birlikte psikolojik değişkenlerinin (risk toleransı, motivasyon, harcama

ve eğilimi gibi) bir bileşeni olduğunu belirtmişlerdir (Sam vd., aktaran Alkaya & Yağlı, 2015). Konu ile alakalı bir başka araştırmacılar finansal bilgi düzeyi ve tutumun finansal davranış üzerinde olumlu etkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bulgulara göre finansal bilgi düzeyi ve tutumun, finansal davranıştan önce geldiği görüşüne dayanarak finansal bilgi düzeyinin ve finansal tutumun, finansal davranışa pozitif yönde etki ettiğini ileri sürmektedirler (Potrich vd., aktaran Paynizer, 2017).

Finansal okuryazarlık konusuyla ilgili yapılan birçok çalışmada, finansal davranışlar ve finansal tutumlar arasında pozitif ya da negatif ilişki olduğu belirtilmektedir. Örneğin bireylerin finansal konularda kendine güvenmesi ve yeterli hissetmesi pozitif finansal davranışlar göstermesinde oldukça etkilidir. Bununla bağlantılı olarak finansal konuların sıkıcı ve karmaşık olduğunu düşünen bireyler ise negatif finansal davranışlar ortaya koyma eğilimindedirler (Nash'den aktaran Sarıgül, 2015).

Araştırmacılar yaptıkları çalışmalarda finansal bilgiyle finansal davranış arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu ve ayrıca kişilerin finansal tutumlarının harcama alışkanlıklarını, finansal faaliyetlerini ve davranışlarını etkilediğine dair birçok araştırma vardır (Coşkun, 2016; Paynizer, 2017; Sarıgül, 2014). Yine finansal tutum ile finansal davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Alkaya & Yağlı, 2015). Bu noktadan hareketle öğrencilerin finansal konuda tutumlarını belirlemenin amacı, öğrencilerin finansal davranışları konusunda etki oluşturabilmektir. Çünkü finansal konuları yerel ve küresel anlamda anlamalarını sağlamak ve tutumlarını belirlemek gelecekleri için verecekleri kararları ve davranışları olumlu yönde etkileyecektir.

2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Finansal Okuryazarlık ve Eğitimi

Sosyal Bilgiler eğitiminin genel amaçları incelediğinde bu amaçların birçoğunun ekonomi ile ilgili doğrudan ya da dolaylı şekilde ilişkili olduğunu görmek mümkündür. İlkokul Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi bütünleştirilerek ele alındığında diğer derslere oranla finansal okuryazarlık konusunda en fazla öğrenme çıktısına sahip ders Sosyal Bilgiler

dersidir (Güvenç, 2017). Bu yönüyle Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin yaşadıkları dünyayı anlamasını ve kavramasını sağlayarak gerekli olan bilgi, tutum, değer ve yeteneklerin edindirildiği başat derslerdendir. Sosyal Bilgiler, kişilere insani ilişkileri öğretmenin yanında, onları birer etkin vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlar. Ekonomi eğitimi, ilköğretim seviyesinde ve Sosyal Bilgiler dersi ile öğretmek bu nedenle oldukça önemlidir (Hayta, 2011).

Ülkemizde uygulanan Sosyal Bilgiler öğretim programları ile öğrencilerin temel ekonomi kavramlarını anlamaları, tasarruf bilinci ile mevcut kaynakları korumanın önemine inanmış, yaşadığı coğrafyanın ekonomik koşullarını analiz edebilen ve var olan kaynakları geliştirme çabasında olan tasarruf bilincine sahip etkin, sorumlu ve bilinçli vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler eğitimi ile ilgili önemli çalışmalar yapan ve bu konuda uluslararası anlamda en büyük kuruluşlardan biri olan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS, 2010) ise Sosyal Bilgiler eğitimi tanımlarken ekonomi eğitimi vurgusu yapmış ve bu ders ile kişilerin mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı ve tüketimini nasıl düzenlediklerinin incelenmesini sağlayan deneyimler içermesi gerektiğini vurgulamıştır. Sosyal Bilgiler, sorumluluk sahibi vatandaşlık kavramıyla olarak bilgi, tutum ve becerilerin edinilmesi ile ilişkilidir. İlköğretim seviyesindeki öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersi ile toplum, bölge, ülke ve dünyanın tarihsel temelleri öğrenirler. Kendi coğrafyalarında var olan önemli insanların yaşamlarını, yönetim modellerini ve işleyişini, inanç ve değerler sistemini kavrarlar. Bu sayede mensubu ülkeye karşı var olan görev ve sorumluluklarını geliştirirler (Bart & Demirtaş'tan aktaran Akhan, 2015).

Sosyal Bilgiler Öğretim programı temelde üç tip yaklaşımı esas almaktadır. Bu yaklaşımlar, vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler, sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünce olarak sosyal bilgilerdir. Sosyal Bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı disiplinler arası bir yaklaşımı içerir. Sosyal bilimlerin içerisinde yer alan “ekonomi” dâhil birçok sosyal bilim disiplini yer almaktadır. Ekonomi disiplini

bağlamında öğrencilere ticaret, alışveriş, meslekler ve ülkeler arası ekonomik bağlantılar ile ilgili birçok konu ve kavram öğretimi öngörülür (Dinç & Acun, 2017).

Birçok araştırmacı ise ekonomi öğretiminin vatandaşlık eğitimi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Doğanay, 2006; Yıldırım, 2016). Ayrıca ekonomi, sosyal bilgiler dersinin içeriğinin oluşmasında sosyal bilimlerin üretmiş olduğu bilgiyi ilkökul ve ortaokul düzeyine indirgeyerek öğretilmesini amaçlayan bir yönü ile vatandaşlık eğitimi programı olarak nitelenen temel bir disiplindir (Öztürk, 2006). Ekonominin vatandaşlık eğitimindeki işlevi ve sosyal bilgiler derslerinin içeriklerini oluşturan diğer sosyal bilimlerden olması sebebiyle sosyal bilgiler öğretiminde önemli bir yer tutmaktadır (Akhan, 2013). Yansıtıcı düşünce olarak sosyal bilgiler dersi öğrencilerin kişisel ve içinde yaşadığı toplumun problemlerini tanımlama, açıklama, analiz ederek karar verebilme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan derslerden biridir. Bu amaçla kişisel konu ve sorunlar ele alınırken bazı beceriler ön plandadır. Bunlar; okuryazarlık, farklı kaynaklardan bilgiyi alıp kullanabilme, sorunları tespit edebilme, bilgiyi yorumlayabilme becerisi ve değerlerle alakalı durum belirlemesi yaparak çözüm bulma becerisidir (Safran, 2008, s.8). Yansıtıcı düşünce olarak sosyal bilgiler dersi bu yönüyle ekonomi eğitimi açısından önemlidir. Çünkü öğrenciler ekonomi eğitimini en iyi gerçek yaşam ile ilişkilendirerek ve deneyimleyerek öğrenirler (Akhan, 2010).

Günlük hayat ve güncel olaylarla en sıkı sıkıya olan ders sosyal bilgiler dersidir. Bilinçli ve aktif bir vatandaş yetiştirmeyi amaç edinen sosyal bilgiler dersinde öğrencilere güncel olayları takip etme çevrelerinde olan bitenden haberdar olma bilinci verilmelidir (Akdağ, Oğuz, Tatar ve Subaşı, 2014). Bununla birlikte öğrencilere yaşadığı çevreye duyarlı, çevresinde gördüğü problem ve sorunlara çözüm üretmeye çalışan etkin vatandaşlar yetiştirmek sosyal bilgiler dersinin esas amaçlarından biridir. Etkili vatandaş ise çevresinde neler olup bitiyor her an bunun farkında ve bilincinde olmalıdır (Demirkaya & Gedik, 2008).

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar düzenlenen eğitim programlarını incelediğimizde ekonomi eğitimi ve finansal okuryazarlık konusu son dönemlerde belirgin düzenlemeler yapılarak okul programlarına eklenmiştir. Özellikle ülkemizde yaşanan 2002 yılındaki ekonomik krizden edinilen tecrübelerle 2005 -2016 Sosyal Bilgiler Öğretim programında ekonomi, finansal okuryazarlık ve finans eğitimi ile alakalı içeriklere daha fazla yer verildiği anlaşılmaktadır. Bu dönemlerde verilen zorunlu ve seçmeli derslerin eğitim programı dikkate alındığında öğrenme çıktılarının en önemli vurgusunun tasarruf olması dikkat çekicidir. Ayrıca gelir-gider idaresi (bütçe) ve bilinçli tüketim, girişimcilik gibi konularda farkındalık kazandırılmak istenmektedir. 2008 yılında yaşanan küresel finansal krizin etkileri sebebiyle OECD destekli birçok proje ve G20 zirvelerinde alınmış olan kararlar nedeniyle finansal okuryazarlık eğitimi Türkiye gündeminde eski yıllara oranla daha çok araştırılan ve üzerinde projeler üretilmeye çalışılan bir konu haline gelmiştir (Adalar, 2019).

Türkiye’ de özellikle Finansal Okuryazarlık Eğitimi yeterliliği 2017-2018 eğitim öğretim yılındaki öğretim programlarına dâhil edilerek doğrudan bir “beceri” olarak ifade edilmiştir. Daha önceki programlarda finansal okuryazarlık ile ilgili birçok öğrenme çıktısı varsa da 2017 yılında “Finansal okuryazarlık becerisi” şeklinde açıkça tanımlanmıştır (MEB, 2018). Bu çalışmalardan hareketle güncellenen öğretim programları ile birlikte özellikle etkin vatandaşlık becerilerini kazanmış, haklarını bilen savunan, istek ve ihtiyaçlarını fark edebilen, tasarruf bilincine sahip, gelir gider dengesi kurabilen ve bir bütçe planı hazırlayabilen ayrıca mevcut kaynaklarını bilerek kendisi ve ülkesi için katma değer oluşturabilecek projeler üreten girişimci insanlar olması hedeflenmektedir. Bu çerçevede 2017-2018 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenmiş ve özellikle finansal okuryazarlık eğitimi kapsamına girebileceği düşünülen doğrudan ve dolaylı kazanımlara ilişkin verilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1

2017-2018 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Finansal Okuryazarlıkla İlişkili Doğrudan ve Dolaylı Kazanımlar

Sınıf	KAZANIM
Düzeyi	
4.SINIF	SB.4.1.3. Bireysel ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini tanır SB.4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar. SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler. SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur. SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır
5.SINIF	SB.5.5.1. Yaşadığı bölgenin ekonomik faaliyetlerini belirler SB.5.5.2. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder. SB.5.5.3. Kullandığı temel ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder. SB.5.5.4. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir. SB.5.5.5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır. SB.5.5.6. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır. SB.5.7.1. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde yaşadığı ilin yerini ve önemini araştırır. SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.
	4. İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder. 1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.

6.SINIF	2. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar. 5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. 6.İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır. 1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir 3. Türk Cumhuriyetleri komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.
	2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir 3. Tarihten örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
7.SINIF	4. Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir. 5. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır. 6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar. 1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir. 2.Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı.
<http://mufredat.meb.gov.tr/sayfasından> erişilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında finansal kavram ve becerilerle ilişkilendirilebilecek 4. sınıfta 6 adet, 5. sınıfta 8 adet, 6. sınıfta 8 adet, 7. sınıfta 7 adet kazanım olması dikkat çekmektedir ve ayrıca kazanımlar verilirken ekonomik kavramlar ve becerilerle ilişkilendirilerek verilmesi beklenmektedir. Sosyal bilgiler ders kitabı içerik itibarıyla finansal karar verme yetkinlikleri ve finansal okuryazarlığı kazandırmaya yönelik zengin bir içerik sunmaktadır.

Bir araştırmada finansal okuryazarlık becerisinin öğretim programlarına ne derece yansıdığı araştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda finansal okuryazarlıkla ilgili becerilerin öğrenme çıktısı olarak en fazla Sosyal Bilgiler derslerinde yer verildiğini belirtmiştir. İlkokul seviyesinde Hayat Bilgisi ve ortaokul seviyesinde Sosyal Bilgiler dersleri bütünsel yaklaşımla incelendiğinde kişilerin finansal okuryazarlık ile ilgili ihtiyaçlarının tutarlı bir yaklaşımla Sosyal Bilgiler derslerine yansıtıldığı söylenebilir (Güvenç, 2017).

2.6.İlgili Araştırmalar

Ülkemizde sosyal bilgiler eğitiminde finansal okuryazarlık ile ilgili çalışmalar son dönemlerde yoğunlaşmaya başlarken, yurt dışı literatürde bu konu oldukça fazla şekilde çalışılmaktadır. Finansal okuryazarlığın bir bileşeni olan finansal tutum ile ilgili çalışmalar oldukça azdır. Var olan finansal tutum ile ilgili çalışmalar seviye olarak; ortaöğretim, üniversite, lisansüstü öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılmıştır. Ülkemizde henüz Sosyal Bilgiler eğitiminde finansal tutum kavramına yönelik ortaokul düzeyinde herhangi bir çalışma mevcut değildir. Sosyal bilgiler eğitiminin temel hedefleri ile finans konusunun bu temel hedeflerle ilişkisini düşündüğümüzde, ortaokul seviyesinde finansal tutum konusunda Sosyal Bilgiler alanında herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması literatürde bu konuda önemli bir boşluğun var olduğunu kanıtlamaktadır. Alan yazında çalışmaların bu konuda en yoğunlaştığı alan finansal okuryazarlıktır. Diğer yandan ülkemizde sosyal bilgiler dersinin ekonomi kavramı ile ilişkisi noktasında ve ekonomi

okuryazarlığı kapsamında araştırılan ilk kapsamlı çalışmanın Akhan (2010) tarafından yapıldığını söyleyebiliriz.

Hilgerth, Hogarth ve Beverly (2003) yaptıkları çalışmada öğrencilerin bireysel nakit yönetimi, tasarruf, borçlanma, yatırım konularındaki bilgi seviyeleri ile davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre kişilerin tasarruf, borçlanma, yatırım gibi konularda bilgi seviyeleri artış gösterdikçe finansal davranış puanlarının arttığı belirlenmiştir.

Schug ve Hagedorn (2005) İlkokul seviyesindeki öğrenciler ile yaptığı çalışmada çocukların harcama, tasarruf ve yatırım yapma konusundaki finansal tutumları, onların finansal bilgileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

Jorgensen ve Savla (2010) araştırmalarında gençlerin finansal okuryazarlık seviyelerinde ebeveynlerinin etkilerini araştırmışlardır. Araştırmaya göre genç yetişkinlerin finansal tutumlarında, ailelerinin etkisinin yüksek derecede olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin finansal davranışlar ve kararlar üzerinde dolaylı olarak bir etkisi olduğu fakat ailenin finansal bilgi seviyesinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını tespit etmişlerdir.

Teo, Koh ve Lee (2011) finansal konularda öğretmenlere verilen eğitimlerin finansal tutum ve davranışları üzerinde olumlu etki oluşturduğunu ortaya koymuştur. Özellikle verilen finansal eğitimlerin öğretmenler tarafından anlaşılır ve işlevsel bulunması finansal tutumlarına olumlu yönde etki etmiştir. Çalışmada ayrıca olumlu finansal tutuma sahip öğretmenlerin finansal konuları öğretmeye daha istekli olduğu ve daha yüksek bir özgüven sergiledikleri vurgulanmıştır.

Robb ve Woodyard (2011) demografik değişkenler ile finansal bilgi ve finansal iyilik halinin arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bulgulara göre finansal bilgi, davranışların üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kişilerin gelirlerinin, eğitim düzeylerinin, yaşının ve etnik kökeninin finansal doyum ve finansal davranışta belirleyici bir etkisi olduğu belirtilmiştir.

Akhan (2014) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “ekonomi” dersine dair tutumlarının araştırıldığı çalışmada, öğretmen adaylarının derse dair tutumlarının çok yüksek olmadığını, ekonomi konularına karşı oldukça ön yargılı bir tutuma sahip olduklarını ifade etmiştir.

Onur ve Nazik (2014) öğretmenler için geliştirdiği finansal tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaparak, finansal tutumların finansal davranışları etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Sarıgül (2014) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada finansal tutum ve davranışların; finansal bilgi seviyeleri ve sosyodemografik özelliklerle olan ilişkini araştırarak bir ölçek geliştirmiştir. Bu ölçeğin bulgularına göre finansal bilgi düzeyleri ve sosyodemografik değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu belirtmiştir. Bu noktada finansal davranış ve tutumlar, sosyodemografik değişkenlere ve finansal bilgi seviyesine bağlı olarak değiştiğini belirtmiştir. Çalışmada finansal tutumun cinsiyete göre değişkenlik gösterdiği; erkek ve kadın öğrenciler açısından erkek öğrenciler lehine bir farklılık olduğu, erkek öğrencilerin finansal tutumlarının yüksek olduğu belirlemiştir. Ayrıca finansal tutumun sınıf seviyelerine göre farklılaştığı; okulda dört veya daha fazla yılını geçirenlerin birinci, ikinci ve üçüncü yıl öğrencilerine göre finansal tutum puanlarının daha yüksek olduğu ve anlamlı farklılıkların bulunduğu belirlenmiştir.

Adalar (2015) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “ekonomi” dersine dair tutumları incelenmiş ve Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel olarak orta seviyede tutuma sahip oldukları sonucuna varmıştır. Ayrıca yapılan görüşmelerde ekonomi dersinin alan dışından (İİBF) bir öğretim üyesi tarafından yürütüldüğünden dolayı ekonomi konularının Sosyal Bilgiler dersi ile yeterince ilişkilendirilemediği, günlük hayat problemlerinde işlevsel olmadığı, örnek durumlara yeterince değinilmediği, dersin öğretmen adayları tarafından sayısal bir ders olarak algılandığı ve bu sebeple sıkıcı ve zor bir ders olarak nitelendirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıgül (2015) finansal okuryazarlık ve tutum  l eği geliştirmiştir. Bu  l eği  niversite öğrencilerine uygulamış ve 14 maddeden oluşan bu anket ile dört faktör elde etmiştir. Geliştirmiş olduğu bu anket ile toplumun farklı kesimlerindeki grupların finansal davranış ve tutumlarının  l  mlenmesini sağlayarak uygun bir ölçek elde etmiş ve literatüre önemli bir fayda sağlamıştır.

Alkaya ve Yağlı (2015)  niversite  ğrencilerinin finansal bilgi, tutum ve davranışlarının araştırılmasına yönelik çalışmada; öğrencilerin pozitif finansal tutum ile davranışlar gösterdikleri fakat finansal bilgi seviyesinin yeterli seviyede olmadığını belirtmiştir. Ayrıca finansal bilgi ile finansal davranış arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gibi finansal bilgi ile finansal tutum arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında finansal tutum ile finansal davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Barmaki (2015)  niversite  ğrencilerinin finansal okuryazarlıklarını ölçmeye yönelik çalışma yapmış,  niversite öğrencilerin finansal okuryazarlık ve finansal davranış puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca  ğrencilerin finansal okuryazarlık ve finansal tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmasıyla birlikte, finansal tutumlarla finansal davranışları arasında da anlamlı bir ilişkiler bulunduğunu ortaya koymuştur.

Tosun (2016) lise  ğrencilerinin finansal okuryazarlıklarını belirlemeye yönelik yaptđı çalışmasında finansal okuryazarlık; finansal tutum, finansal erişim ve finansal bilgi ve finansal davranış yönüyle araştırılmıştır. Finansal tutum ve davranışa ilişkin bulgulara bakıldığında finansal gelişmelere dair öğrencilerin ilgilerinin düşük seviyede olduğunu ve başlıca finansal kavramlar konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları belirtilmiştir. Öğrencilerin olumlu finansal tutum ve davranışlar gösterdikleri fakat finansal bilgi seviyelerinin, tutum ve davranışlar üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir.

Coşkun (2016)  niversite  ğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarını belirlemek için yaptđı araştırmada Celal Bayar  niversitesi  n lisans öğrencilerine anket çalışması

yapılmıştır. Anket çalışması ile öğrencilerin finansal okuryazarlık algılarının finansal davranışları ve tutumları ne şekilde etkelediğine dair tespit yapılmıştır. Bulgulara göre finansal okuryazarlık düzeyi, tutum ve davranışları etkilemektedir.

Biçer ve Altan (2016) çalışmalarında öğrencilerin finansal okuryazarlık ile ilgili tutum ve davranışlarını değerlendirmişlerdir. Araştırmaya göre öğrencilerin dört boyutta (tutum, harcama, ilgi ve ilgi gibi) finansal okuryazarlık seviyeleri incelenmiştir. Bulgulara göre dört boyut için cinsiyete göre farklılaşma tespit edilmemiştir. Finansal eğitim alan öğrencilerin finansal okuryazarlığa dair algısı finansal eğitim alamayanlara kıyasla daha olumlu çıkmıştır. Diğer taraftan öğrencilerin okudukları bölümlere göre finansal okuryazarlık boyutları değişkenlik göstermektedir.

Çinko, Avcı, Ergun ve Tekçe (2017) Marmara Üniversitesinde, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlıklarının belirlendiği çalışmada; finansal tutum ortalama puanı dördüncü sınıf en düşük puan olmuştur. Finansal tutum ortalaması en yüksek sınıf; hazırlık sınıfı öğrencileri olmuştur. Araştırmaya göre hazırlık sınıfı öğrencilerinin finansal tutumları birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu istatistiksel olarak belirlenmiştir.

Payziner (2017) sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlığa ilişkin tutum ve davranışlarını anket çalışması ile belirlemiştir. Ankete katılan birinci sınıf öğrencilerinin finansal tutumlarının diğer sınıftaki öğrencilere kıyasla daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ayrıca anne eğitim durumu finansal tutumları etkilemektedir. Annesi lise mezunu olan öğrenciler, diğer öğrencilere kıyasla finansal tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesine dair süreç açıklanmakta ve verilerin analizine yönelik bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılarak ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir kanıya varmak amacıyla, evrenin tamamı ya da alınacak bir örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2015, s.79). Tarama modelleri bir konuya veya olaya dair kişilerin görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği görece diğer araştırmalara oranla daha büyük örneklem üzerinde çalışma imkânı sunan nicel bir araştırma yöntemidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2010, s. 16). Bu model var olan durumu değiştirme ve etkileme çabası olmaksızın mevcut durumu aynen tanımlamayı içermektedir (Karasar, 2015, s. 77). Tarama araştırmalarının öne çıkan en önemli özelliği çok sayıda kişiye eş zamanlı ulaşarak çok sayıda bilgiye ulaşılmasının

sağlanmasıdır. Tarama araştırmalarında sorular anket veya görüşme formları gibi ölçekler aracılığı ile kişilere ulaştırılır (Büyüköztürk, vd., 2010, s. 89).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017- 2018 eğitim öğretim yılında Kütahya İli merkez ilçesinde dokuz ortaokulda öğrenim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde toplam 745 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubunun belirlenmesinde, araştırmanın modeli, konusu ve kolay ulaşılabilirlik hususları dikkate alınarak seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden, “uygun örnekleme” (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 141) kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeni ile örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk, vd., 2010, s. 126). Mevcut örnekleme yönteminin kullanılmasının nedeni araştırmacının Kütahya’da görev yapmasıdır.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1 Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ)

Çalışmada veri toplama aracı olarak Kılcan ve Ergür (2019) tarafından geliştirilen Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ) kullanılmıştır. Finansal tutum ölçeği (FTÖ), 29 maddeden oluşan 3’lü likert tipi bir ölçektir. Derecelendirme “Katılıyorum:3”, “Kararsızım:2”, “Katılmıyorum:1” şeklinde oluşmaktadır. Likert tipi dereceleme ölçekleri sosyal bilim araştırmalarında sıkça kullanılmakla birlikte özellikle tutum ve psikolojik özellikleri ölçmede ve davranışın sıklığını belirlemede tercih edilen bir ölçek türüdür (Büyüköztürk, vd., 2010, s. 131-132). Nicel araştırmalarda kullanılan ölçeklerin diğer veri toplama araçları ile karşılaştırıldığında büyük katılımcısı bulunan gruplara hızlı bir şekilde uygulanabilmesi ve maliyet açısından

düşük olması önemli avantajları arasında yer almaktadır (Büyüköztürk vd., 2010, s. 126). Finansal tutum ölçeği 29 maddeden ve “tutumlu, sıkılgan, savurgan, bilinçli, mutlu” faktörlerinden oluşmaktadır. Ölçekteki beş faktör ölçeğin toplam varyansının %41,14’ünü açıklamaktadır. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri 0,42 ile 0,68 arasında değişmektedir. Bu veriler kullanılan ölçeği oluşturan maddelerin hem yük değerlerin bakımından hem de beş faktörlü yapının toplam varyansı açıklama oranı bakımından yeterli düzeyde olduğunun kanıtı sayılabilir. Çünkü bazı araştırmacılar (Büyüköztürk, 2002; Tavşancıl, 2010) faktör yüklerinin 0,40’ın altında olmamasının ve davranış bilimleri açısından çok faktörlü yapılarda açıklanan toplam varyansın %40-60 arasında olmasının yeterli bir değer olduğunu belirtmektedirler.

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu Finansal Tutum Ölçeğinin (FTÖ) ön yüzünde yer almaktadır. Kişisel bilgi formunda ortaokul öğrencilerine “cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumları, ailenin aylık gelir durumu, aldıkları harçlık miktarı ve alışverişe gitme sıklıkları, bütçe planı yapma durumları ve kendilerine ait kumbaralarının olma durumu” ile alakalı sorular yöneltilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak kullanılan Finansal Tutum ölçeğinin ön yüzünde kişisel bilgiler formu, arka yüzünde finansal tutumu ölçen maddeler yer almaktadır. Uygulamaya başlamadan önce araştırmacı çalışmanın amacı, verilecek cevapların bilimsel bir çalışma dışında hiçbir surette kullanılmayacağı, cevapların herhangi bir not ile değerlendirilmeyeceği gibi konularda açıklama yapılmış ve araştırma yönergesi okunarak gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından değerlendirilerek 827 form içinde 745 tanesi geçerli sayılmıştır. Çıkarılan 82 formda eksik işaretlemeler olduğundan değerlendirme yapılmamıştır.

3.5.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. SPSS paket programı sosyal bilim araştırmacıları tarafından sıklıkla kullanılan paket programıdır (Büyüköztürk, 2012, s. 9). Ayrıca verilerin analizinde t testi, tekyönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve normal dağılım göstermediğinde Welch testi yapılmıştır. Anlam farklılığı olan değişkenlerin, anlamlılığını tespit etmek üzere post hoc testlerinden olan Scheffe testi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın bulguları ile ilgili bilgilere ve bunlarla ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları kapsamında “cinsiyet, sınıf, anne ve baba eğitim durumu, ailenin aylık gelir durumu, haftalık ne kadar harçlık aldıkları, alış verişe gitme sıklıkları, kendilerine ait bütçe planı yapma sıklıkları ve kendilerine ait kumbaralarının olma durumu” değişkenlerine göre finansal tutumlarına ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Erkek	390	63,85	5,98	743	,038	,970
Kız	355	63,87	5,85			

Tablo 2’ deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$t_{(743)}=,038$;

$p>,05]$. Erkek öğrencilerin finansal tutum toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=63,85$) iken, kız öğrencilerin finansal tutum toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=63,87$)'dir. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu bulgu katılımcıların cinsiyetlerinin finansal tutumlarında farklılaşmaya sebep olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{x}$	S			
Sınıf Düzeyi	5.sınıf	151	63,99	5,46			
	6.sınıf	236	64,02	5,70			
	7.sınıf	248	63,59	6,13			
	8.sınıf	110	63,93	6,53			
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark
	Gruplar Arası	27,029	3	9,010	,257	,857	
	Gruplar İçi	26025,173	741	35,122			
	Toplam	26052,201	744				

Tablo 3'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(3-741)}=,257$; $p>,05]$. Bu bulgu; katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeylerinin onların finansal tutumlarında herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı için Welch Testi Sonuçları

Değişken				N	$\bar{x}$	S
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul			292	63,99	5,47
	Ortaokul			222	64,06	6,12
	Lise			173	63,76	6,05
	Üniversite			58	62,72	6,88
	İstatistik	sd1	sd2	p	Fark	
	Welch	,670	3	221,375	,571	

Tablo 4’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(welch)} = ,571$; $p > ,05$]. Bu bulgu; katılımcıların anne eğitim düzeylerinin finansal tutumlarında herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{x}$	S
İlkokul	129	63,97	5,53
Ortaokul	177	64,19	5,93
Lise	294	63,76	6,13

Baba Eğitim Düzeyi	Üniversite	145	63,56	5,83			
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark
	Gruplar Arası	36,393	3	12,131	,346	,792	
	Gruplar İçi	26015,808	741	35,109			
	Toplam	26052,201	744				

Tablo 5’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(3-741)}=,346$; $p>,05$]. Bu bulgu; katılımcıların baba eğitim düzeylerinin onların finansal tutumlarında herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının ailenin aylık gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Ailenin Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	Değişken	N	$\bar{x}$	S			
	1600’dan az	140	64,14	5,79			
	1600-3200 TL	394	63,97	5,88			
	3200-4800 TL	141	63,56	6,02			
	4800’ den az	70	63,29	6,22			
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark
	Gruplar Arası	51,122	3	17,041	,486	,692	
	Gruplar İçi	26001,079	741	35,089			
	Toplam	26052,201	744				

Tablo 6’daki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile ailenin aylık gelir düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(3-741)}=,486$; $p>,05$]. Bu bulgu; katılımcıların ailelerinin aylık gelir düzeylerinin onların finansal tutumlarında herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının ailenin alınan haftalık harçlık miktarı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Alınan Haftalık Harçlık Miktarı Değişkenine Göre Farklılığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	S			
Alınan Haftalık Harçlık Miktarı	(1) 10 TL’ den az	264	64,79	5,69		
	(2) 11-20 TL	280	64,04	5,68		
	(3) 21-30 TL	144	62,96	5,75		
	(4) 31-40 TL	36	62,36	6,72		
	(5) 40 TL’den fazla	21	58,43	7,69		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Gruplar Arası	1055,976	4	263,994	7,815	,000	1-5
Gruplar İçi	24996,226	740	33,779			2-5
Toplam	26052,201	744				3-5

Tablo 7’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile alınan haftalık harçlık miktarı değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(4-740)}=7,815$; $p<,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre haftalık 10 TL’den az harçlık alan katılımcıların finansal tutum toplam puanları ortalaması ($\bar{X}=64,79$), haftalık 11-20 TL arası harçlık alan katılımcıların finansal tutum toplam puanları ortalaması ($\bar{X}=64,04$), haftalık 21-30 TL arası harçlık alan katılımcıların finansal tutum toplam puanları ortalaması ($\bar{X}=62,96$) ile haftalık 40 TL’den fazla harçlık alan katılımcıların finansal tutum toplam puanları ortalaması ($\bar{X}=58,43$) arasında haftalık 10 TL’den az, 11-20 TL ve 21-30

TL arası harçlık alan katılımcıların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgu; katılımcıların haftalık fazla harçlık almalarının finansal tutumlarını olumsuz manada etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının alış verişe gitme sıklığı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 8’de sunulmuştur

Tablo 8

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Alış verişe Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Farklılığı için Welch Testi Sonuçları

Değişken	N	$\bar{x}$	S
Alış Verişe Gitme Sıklığı	Haftada birkaç kez	257	64,44
	Haftada bir	163	63,88
	İki haftada bir	152	63,25
	Ayda bir	164	63,59
	Yılda bir	9	62,11
	İstatistik	sd1	sd2
Welch		1,260	4
		58,548	,296
		p	Fark

Tablo 8’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile alış verişe gitme sıklığı değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(welch)} = ,296$; $p > ,05$]. Bu bulgu; katılımcıların alış verişe gitme sıklıklarının finansal tutumlarında herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının kendilerine ait bütçe planı yapma durumları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Kendilerine Ait Bütçe Planı Yapma Durumları Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Kendinize Ait Bütçe Planı Yapıyor musunuz?	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Evet	444	64,66	5,54	743	4,519	,000
Hayır	301	62,68	6,27			

Tablo 9’ daki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile kendilerine ait bütçe planı yapma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir [$t_{(743)}=4,519$; $p<,05$]. Kendilerine ait bütçe yapan katılımcıların finansal tutum toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=64,66$) iken, yapmayanların finansal tutum toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=62,68$)’dir. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu katılımcıların kendilerine ait bütçe planı yapmalarının onların finansal tutumlarında olumlu manada farklılaşmaya sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Katılımcıların finansal tutumlarının kendilerine ait kumbaralarının olma durumları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Katılımcıların Finansal Tutumlarının Kendilerine Ait Kumbaralarının Olma Durumları Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Kendinize Ait Kumbaranız Var mı?	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Evet	595	64,20	5,78-	743	3,142	,002
Hayır	150	62,49	6,26			

Tablo 10’ daki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile kendilerine ait kumbara bulunma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir [$t_{(743)}=3,142$; $p<,05$]. Kendilerine ait kumbarası bulunan katılımcıların finansal tutum toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=64,20$) iken, bulunmayanların finansal tutum toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=62,49$)’dur. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu katılımcıların kendilerine kumbaralarının olması onların finansal tutumlarında olumlu manada farklılaşmaya sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgulardan hareketle elde edilen sonuçlar yazılmıştır. Ulaşılan bulgulara dayalı olarak diğer benzer çalışmalarla kıyaslama yapılmış ve ulaşılan sonuçlara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırma ortaokul öğrencilerinin finansal tutumları cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu, ailenin aylık gelir durumu, haftalık ne kadar harçlık aldığı, alışverişe gitme sıklığı, bütçe planı yapıp yapmadığı, kendisine ait kumbarasının olma durumu vb. gibi değişkenlere göre analiz edilmiştir. Öğrencilerin finansal tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanda yapılan birçok çalışmada finansal tutumun cinsiyete göre farklılaşmadığı belirtilmektedir (Alkaya & Yağlı 2015; Barmaki, 2015; Biçer & Altan, 2016; Coşkun, 2016). Bu çalışmada da elde edilen bulgular, literatürdeki bulguları desteklemektedir. Araştırma ile elde edilen bu sonuçla finansal tutumların cinsiyete göre farklılık göstermemesinin nedeni olarak eğitimde fırsat eşitliğinin daha fazla sağlanmaya başlanması şeklinde düşünülebilir.

Çalışmada ortaokul öğrencilerinin finansal tutum toplam puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sarıgül (2014) tarafından üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada sınıf

düzeyi ile finansal tutum arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Bu ilişki, sınıf düzeyi arttıkça yani okulda dördüncü yıl veya üzerinde eğitim görmekte olan öğrencilerin finansal tutum puanları yüksektir ve finansal tutumları daha olumludur. Bazı araştırmalara göre ise lisans düzeyinde 1. Sınıf öğrencilerin finansal tutum toplam puanları ile lisans düzeyinde 4. sınıf öğrencileri finansal tutum toplam puanları arasında farklılaşma görülmektedir. Lisans düzeyinde 1. Sınıf öğrencilerin lehine sınıflar arası farklılaşma görülmektedir (Biçer & Altan, 2016; Çinko vd., 2017; Paynizer, 2017). Bu noktadan hareketle araştırmanın bu sonucu literatürde var olan diğer çalışmaların sonuçlarından farklılık göstermektedir. Bu farklılığın temel nedenini çalışmanın ortaokul düzeyindeki öğrencilerle yapılmış olmasından ve finansal okuryazarlık kazanımlarının her sınıf düzeyinde sosyal bilgiler öğretim programına eklenmiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü her sınıf düzeyinde ilkokul 4. sınıftan başlayarak finansal okuryazarlık ile ilişkili birçok ders kazanımı mevcuttur. Bundan hareketle finansal tutum açısından sınıf düzeyinde belirgin bir farklılık görülmemiş olabilir.

Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve katılımcıların finansal toplam puanları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonucu literatürde var olan bazı çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir (Alkaya & Yağlı 2015; Barmaki, 2015). Buna karşılık bazı araştırmacılar genç yetişkinlerin finansal tutumlarında ailelerin etki seviyesinin oldukça yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Jorgensen & Savla, 2010).

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve katılımcıların finansal toplam puanları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Çalışmanın bu bulgusu alan yazında var olan bazı çalışmalarla paralellik oluşturmaktadır (Barmaki, 2015; Paynizer, 2017). Ebeveynlerin birçoğu parayı nasıl kazanıp kullandıklarının bir çocuk için çok anlamlı olmadığını düşünerek paranın nasıl

yönetileceğini çoğunlukla öğretmeme eğilimindedirler. Çoğunlukla bu durum çocukların finansal açıdan ihtiyaç duydukları güçlü temeli oluşturmalarına engel olur. Dolayısıyla çoğu çocuk anne ve baba eğitim durumu fark etmeksizin paranın nasıl yönetileceğiyle alakalı net bir kavram bilgisine sahip olamamaktadır (Levin & Ryan'dan aktaran Ersoy, 2008). Özmen ve Kolay (2004) tarafından yapılan çalışmada anne-baba eğitim düzeyi gibi ev ve ebeveyn etkenlerinin öğrenci performansında %49'luk bir etki alanının bulunduğu belirtilmiştir. Bu bulgu, yapılan araştırmadaki öğrencilerin finansal tutum düzeylerine annelerinin ve babalarının öğrenim düzeylerinin etkisinin olmadığını gösteren bulguyu destekler niteliktedir.

Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının ailenin aylık gelir düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve katılımcıların finansal tutum toplam puanları ile ailenin aylık gelir düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucu literatürde var olan bazı çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir (Alkaya & Yağlı, 2015; Barmaki, 2015). Dursun (1993)'un çalışmasına göre gençlerin ailelerinin gelir seviyeleri artış gösterdikçe gençlerde tüketime dair sosyal sorumluluklarını öğrenmede düşüş yaşandığı, fiyat-kalite kıyası yapma ve alternatifleri değerlendirme gibi konulara daha az önem verdikleri belirlenmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre finansal tutum puanlarında farklılık olmamasının nedenini açıklamaktadır.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının haftalık harçlık miktarı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve finansal tutum toplam puanları ile aldıkları harçlık miktarı arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğrencilerin haftalık fazla harçlık almalarının finansal tutumlarını olumsuz manada etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu bazı araştırmaların bulguları ile örtüşmektedir. Düşük gelir veya düşük harçlık miktarına sahip öğrencilerde tasarruf bilincinin yükseldiği ve finansal tutumun arttığı belirlenmiştir (Sarıgül, 2014). Bazı araştırmacılara göre harçlık düzenli şekilde verilmelidir. Çünkü harçlık para yönetimi

konusundaki becerileri en iyi şekilde geliştirmek için eğitici bir araçtır (Ersoy, 2008). Bazı alışmalar göre düşük miktarda harçlık alan çocukların, fazla miktarda harçlık alan çocuklara oranla mamul bilgisi testinden yüksek puan aldıkları ve paranın yönetimi ile ilgili gelişmiş bilgi düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir (Abramovitch vd., aktaran Ersoy, 2008). Başka bir araştırmaya göre düzenli bir şekilde fakat az miktarda harçlık miktarına sahip çocukların para ile ilgili bilgi ve becerilerinin geliştiği; malların fiyat ve kaliteleri hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları ve bu noktada iyi birer tüketiciler oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Pliner vd., aktaran Ersoy, 2008). Literatürden hareketle az miktarda harçlık düzeyine sahip öğrencilerin az harçlık alıyor olmaları onları finansal konularda daha bilinçli tercihler yapmaya ve harçlığını harcarken ihtiyaçları doğrultusunda ncelendirme yapma zorunluluğu oluşturduğundan finansal tutumları yüksek çıkmış olabilir. Bu bulgular, elde edilen sonucu desteklemektedir.

Ortaokul ğrencilerinin finansal tutumlarının alış verişe gitme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve finansal tutum toplam puanları ile alış verişe gitme sıklığı arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Günümüzde alışveriş tercihlerinin değişerek e-alışverişin yaygınlaşması bu sonucun ortaya çıkmasında etken olabilir. Ayrıca ortaokul seviyesindeki öğrencilerin birçoğu ailelerinden bağımsız yaşamadıkları için finansal konularda ailelerine bağımlıdırlar. Bu sebeple çoğu zaman alışverişe gitme durumu ailesi ile birlikte ve finansal harcama tercihleri yetişkinlere aittir. Ancak yaşı bydk ve özellikle evden ayrı yaşamak zorunda kaldığında alışverişe gitme sıklığını kendisi tercih edebilir. Bu sebeple ortaokul ğrencilerinin alışverişe gitme sıklığı ile finansal tutum arasında bir ilişki olmaması normal karşılanabilir.

Ortaokul ğrencilerinin finansal tutumlarının kendilerine ait bütçe planı yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve finansal tutum toplam puanları ile kendilerine ait bütçe planı yapma durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin kendilerine ait bütçe planı yapmalarının onların finansal tutumlarında olumlu manada farklılaşmaya sebep olduğu şeklinde

yorumlanabilir. Bütçe planı yapmak satın alma konusunda doğru karar vermeyi, fiyat-kalite kıyası yapabilmeyi ve en önemlisi sınırlı kaynakları yerinde kullanabilme becerisini geliştirdiğinden bu şekilde bir sonuç çıkmış olabilir. Bütçe planı yapan öğrenciler gelir ve gider konusunda farkındalıkları yüksek olacağından ve finansal kararlarını planlayabilme becerilerini geliştirdikleri için finansal tutumları da yüksek çıkmış olabilir.

Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarının kendilerine ait kumbara bulunma durumları değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiş ve finansal tutum toplam puanları ile kendilerine ait kumbara bulunma durumlu değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin kendilerine ait kumbaralarının olması onların finansal tutumlarında olumlu manada farklılaşmaya sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin kumbaraya sahip olmaları ve kumbaralarında para biriktirmeleri onların tasarruf ve birikim konusunda belli bir bilince ulaştıklarının göstergesi olduğu söylenebilir. Birçok sivil toplum örgütü, bankalar ve özellikle Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı birçok çalışma ve projeler sayesinde tasarruf konusunda bir bilincin oluşturduğunu ve bununla ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarına belli ölçüde yansıdığı söylenebilir.

Sonuç olarak literatüre bakıldığında finansal tutum ile ilgili çalışmalar fazla olsa da ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarını belirleyen çalışmaların sayıca az olduğu ve yeterli olmadığı görülmektedir. Bu araştırmanın literatürdeki bu eksikliği gidereceği ve ileride yapılacak çalışmalara destek olacağı söylenebilir.

5.2. Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin finansal tutumlarını bazı değişkenler açısından belirlemeye dair yapılan bu araştırma sonuçlarına dayalı olarak sunulabilecek öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1. Finansal tutumun olumlu manada gelişmesi için finansal eğitim kapsamında özellikle bütçe planı ve tasarruf yapma ile ilgili etkinliklerin oranı artırılmalıdır.
2. Bu araştırma Kütahya İliyle ve 745 ortaokul öğrencisi ile sınırlı olduğundan başka illerdeki öğrencilerinde finansal tutumları araştırılabilir. Ayrıca farklı yaş gruplarına dair çalışma yapılması, çeşitliliği artırarak karşılaştırmalı çalışmalara olanak tanıyacaktır.
3. Ülkemizde finansal tutumların gelişmesi adına finansal eğitim konusundaki çalışmalar artırılmalı ve farklı projelerle desteklenmelidir.
4. Finansal tutumlara dair araştırmalar özellikle yurt dışında fazlaca yapıldığı, ülkemizde bu alanda özellikle ortaokul öğrencileri seviyesinde çalışmaların sayıca çok az olduğu görülmektedir. Farklı illerdeki örneklerle farklı analiz yöntemleri seçilerek finansal tutuma dair araştırmalar çeşitlendirilebilir.
5. Finansal tutumlarda ebeveyn etkisini artırmak amacıyla ailelere doğru harçlık miktarı, alışveriş ve harcamalar konusunda finansal eğitimler verilebilir.

KAYNAKLAR

- Adalar, H. (2015, Nisan). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ekonomi dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Ist International Research Congress on Social Sciences* 'te sunulmuş bildiri, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Adalar, H. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde finansal okuryazarlık ve öğretimi: bir model önerisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akdağ, H., Oğuz, R., Tatar. O. & Subaşı. Y.(2014). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının güncel olaylar bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimler Dergisi*, 2(2), 49-65.
- Akhan, N. E. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler öğrencilerinde ekonomi okuryazarlığının durumu ve geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akhan, N. E. (2013). Adım adım ekonomi okuryazarlığı: Sosyal Bilgiler dersleri için alternatif yollar [Özel Sayı]. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (4), 1-36.
- Akhan, N. E. (2015). Economic literacy levels of social studies teacher candidates. *World Journal of Education*, 5(1), 25-39.

- Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık - finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Beştaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-599.
- Ata, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 71-83). Ankara: Pegem.
- Ata, H.A., Kılıç, Y., & Seyrek, İ.H. (2015). Finansal okuryazarlık üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, 129-150. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/427617> sayfasından erişilmiştir.
- Atkinson, A. & Messey F. A. (2012). Measuring financial literacy – results of the oecd/ international network on financial education, (INFE) Pilot Study, <http://www.oecdilibrary.org/finance-and-investment/measuring-financial-literacy-5k9csfs90fr4-en>. sayfasından erişilmiştir.
- Bahar, H. (2002). *İlköğretim okullarında (4 ve 5. sınıflar) tarih öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Barmaki, N. (2015). *Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Hacettepe üniversitesi örneği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayram, S. S. (2010). *Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Biçer, E. B., & Altan, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık ile ilgili tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1501-1517.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Pegem
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2257-2258.
- Çinko, M., Avcı, E., Ergun, S. & Tekçe, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri: Marmara üniversitesi örneği. *Marmara Business Review*, 2(1), 25-50.
- Çolak, H. (2017). *Mühendislerde finansal okuryazarlık ve para yönetimi becerileri: Bandırma ilçesi örneği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Demirkaya, G. H., (2008). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel konular. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1),118-134.
- Dinç, E., & Acun A.(2017). Sosyal Bilgiler dersinde ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili konuların öğretiminde güncel olayların kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 29-46.
- Doğanay, A. (2006). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 18-52). Ankara: Pegem.
- Dursun, Y. (1993). *Gençlerin tüketicilik rolünü kazanmaları*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Er, B., & Çetintaş, M. (2018). İşçilerde finansal okuryazarlık: Finansal bilgi, tutum ve davranış eksenli bir araştırma, *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 61-71.
- Erden, M. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım.

- Ergin, A. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ersoy, S. (2008). Çocuklara para yönetimini öğretmede ebeveyn rehberliği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2),102-134.
- Eskici, Y. (2014). *Seçilmiş ülke örnekleriyle finansal okuryazarlığın önemi ve tasarruflar üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Gökmen, K. (2012). *Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: Hiperlink
- Güvenç, H. (2017). Öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık. *İlköğretim Online*. 16(3), 935-948, DOI: 10.17051/ilkonline.2017.330233.
- Haydari, A. N. (2018). *Bireylerin finansal okuryazarlık, finansal eğitim ve finansal erişim düzeyleri üzerine bir araştırma: İstanbul ili örneği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hayta N., & Akhan N. E.(2014). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde ekonomi okuryazarlığının geliştirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*.18(1), 167-186.
- Hayta, B. (2011). *Aile Finans Sistemi İlişkileri*. Ankara: Gazi.
- Hilgerth, M. A., Hogarth, J. M., & Sondra G. B. (2003). Household financial management: The connection between knowledge and behavior. *Federal Reserve Bulletin*, 89(7), 309-322. <http://www.federalreserve.gov/pubs/bulletin/2003/0703lead.pdf>. sayfasından erişilmiştir.
- International Network on Financial Education (2009) Financial education and the crisis: Policy paper and guidance. <http://www.oecd.org/dataoecd/41/55/50264221.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi.

- Jorgensen, B. L., & Savla, J. (2010), Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization, *Family Relations*, 59(10), 341-478.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (28. Baskı). Ankara: Nobel.
- Kayış, A. (2010). Güvenilirlik analizi (Reliability analysis)., Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde* (5. Baskı), (ss. 401-419). Ankara: Asil.
- Kılcan B., & Ergür Ş.(2019). Finansal Tutum Ölçeğinin (FTÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 1(1), 2602-4225.
<http://dx.doi.org/10.29345/futvis.83>
- Kılıç, Y., & Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (66), 129-150.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*.
<http://mufredat.meb.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- National Council for the Social Studies (2010). *National curriculum standards for social studies: Executive summary*. <http://www.socialstudies.org/standards/execsummary> sayfasından erişilmiştir.
- Nuhoğlu H., (2018). İlköğretim fen ve teknoloji dersine yönelik bir tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 7(3), 627-639.
- OECD (2015). *National strategies for financial education OECD/INFE Policy Handbook*.
<http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/National-Strategies-FinancialEducation-Policy-Handbook.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Onur, N., & Nazik, M. H. (2014). Öğretmenler için bireysel finans alanında finansal tutum ölçeğinin geliştirilmesi (FTÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *NWSA-Vocational Education*, 9(4), 90-99.

- Özmen, F. & Kolay E. (2004). Öğrenci ailelerinin okuldaki çocuklarının eğitimiyle ilgilenme durumları. *12. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, 1, 1303-1328.
- Öztürk, C. (Ed.). (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal yasama disiplinler arası bir bakış, Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Payziner, P., (2017). Finansal okuryazarlığa ilişkin tutum ve davranışların belirlenmesi: Sağlık yönetimi bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. *ASOS Journal*, 58(5), 432-452.
- Reid, N., (2006). Thoughts on attitude measurement. *Research in Science & Technological Education*, 24(1), 3-27.
- Robb, C., A. & Woodyard, A. S. (2011). Financial knowledge and best practice behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(1). 60-70.
- Safran, M. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay ve A. Öcal. (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal bilgiler Öğretimi* içinde (s.1-19) .Ankara: Pegem.
- Sarıgül, H., (2014). Finansal okuryazarlık: üniversite öğrencilerinin bilgi, tutum ve davranışları arasındaki ilişki üzerine ampirik bir çalışma. *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 51(593), 53-76.
- Sarıgül, H., (2015). Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: Geliştirme, geçerlik ve güvenirlik, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 200-218.
- Schug, M., & Hagedorn, E. (2005) The Money Savvy Pig™ Goes to the Big City: Testing the affectiveness of an economics curriculum four young children. *The Social Studies*, 96(2), 68-71.
- Şahin, M., & Barış, S. (2017). Finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları: Kamu çalışanları üzerine bir inceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 77-103.

- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (4. Baskı). Ankara: Nobel.
- Temizel F., & Özgüler İ. (2015) Finansal eğitime bakış. *Business Management Studies: An International Journal*, 3, 1-6. <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v3i1.85>
- Temizel, F. & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi iktisadi idari bilimler fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.
- Teo, T., Koh, N. K. and Lee, C.B. (2011). Teachers' intention to teach financial literacy in Singapore: A path analysis of an extended theory of planned behaviour (TPB). *The Asia-Pacific Education Researcher*. 20 (2). 410-419.
- The Consumer Financial Protection Bureau (2015). Financial Well-Being: The Goal of Financial Education. http://files.consumerfinance.gov/f/201501_cfpb_report_financial-well-being.pdf sayfasından erişilmiştir.
- The World Bank [WGB]. (2013). *Global survey on consumer protection and financial literacy: results brief*. Washington, USA. <http://responsiblefinance.worldbank.org/~media/GIAWB/FL/Documents/Publications/Global-Consumer-Protection-andFinancial-Literacy-results-brief.pdf>. sayfasından erişilmiştir.
- Tosun, A. E. (2016). *Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerine bir alan araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2015). *Bülten*. 37. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d4c2f827-0004-4973-8dfd/TCMB_Bulten_37.pdf sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2011). *Dünya’da ve Türkiye’de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim*. http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7c9b6a7e-23c5-4a50-8bf427c2060918c9/finansal_egitim.pdf?MOD=AJPERES sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2016). *Uluslararası konferans: Finansal eğitim ve finansal farkındalık: Zorluklar, fırsatlar ve stratejiler* http://www3.tcmb.gov.tr/konferanslar/financial_education/konferans.html sayfasından erişilmiştir.

Ünal, S., & Düger, Y. S. (2011). Akademik personelin finansal gönenç hâli ile finansal davranış eğilimi arasındaki ilişkiye yönelik ampirik bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 213-226.

Yıldırım, G. (2016). *Vatandaşlık yeterlikleri bağlamında ortaokul ekonomi okuryazarlığı standartlarının belirlenmesi ve öğretim programlarındaki yerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK 1. Araştırmanın Uygulanması İçin İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 13/03/2018-E.11623

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 80287700-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim
Amaçlı(Şeyma ERGÜR)

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğüne

Enstitümüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Şeyma ERGÜR, Yrd. Doç. Dr. Bahadır danışmanlığında "*Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*" adlı tez çalışması için ekli dilekçesinde belirttiği uygulamaları Kütahya ili merkez ilçelerinde bulunan ortaokullarda yapmak istemektedir.

Söz konusu öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Gürçü ERDAMAR
Enstitü Müdür Yardımcısı

Ek:
1- Dilekçe
2- Uygulama Ölçeği
3- Tez Önerisi

Evrakı Doğrulamak İçin: <https://belgedogrulama.gazi.edu.tr>
Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Tarihî Bina (Rektörlük girişinin arkası) 06500 Teknik Okullar /
Ankara
Tel:0 (312) 202 37 59-63-66-69-70... Faks:0 (312) 202 37 79
E-posta: rektor@gazi.edu.tr / iletisim@gazi.edu.tr / <http://www.gazi.edu.tr>

Pin: 65032
Bilgi için :Südüz Çelik
Bilgisayar İşlemci
Telefon No:03122023769

Bu belge, 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır. (PIN:65032)

EK 2. MEB İzin Yazısı

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-745.01.01-E.9932907
Konu : Tez Çalışması

22/05/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) Ankara Gazi Üniversitesi Rektörlüğünün 13/03/2018 tarihli ve 11623 sayılı yazısı.

Bakanlığımızın ilgi (a) Genelgesi doğrultusunda, Ankara Gazi Üniversitesi Rektörlüğünün ilgi (b) yazısında, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Şeyma ERGÜR'ün Yrd.Doç.Dr. Bahadır KILCAN'ın danışmanlığında "*Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*" adlı tez çalışmasını ilimiz merkez ilçesinde bulunan ortaokullarda uygulamak istediği belirtilmektedir.

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı Hamdi SARIOĞ'ün başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğu inceleme sonucunda söz konusu anket çalışmasının okullarda uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim-öğretimi aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen anket çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmek üzere yapılmasını;

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Hasan BAŞYİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
22/05/2018

Arif YALÇIN
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü KÜTAHYA
Elektronik Ağ:kutahya.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistimc43@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Filiz ÖRNEK- VHKE
Tel: (0 274) 2236241/159
Faks: (0 274) 2236254

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bd59-304a-3a4c-9d32-8126 kodu ile teyit edilebilir.

EK 3. Kişisel Bilgi Formu ve Finansal Tutum Ölçeği (FTÖ)

“Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasına yönelik bilgi toplamayı amaçlamaktadır.

EK 1. Ölçme Aracı

Sevgili Öğrenciler;

Bu çalışma, sizlerin Finansal Tutumlarınızı belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Verdiğiniz cevaplar kesinlikle başka bir kişi ile paylaşılmayacaktır. Bu çalışmada verdiğiniz cevaplardan bir puan, not almayacaksınız. Bu yüzden her maddenin sağ tarafında bulunan “Katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “Kararsızım” seçeneklerinden size uygun olan birisini işaretlemeniz istenmektedir. İşaretlemenizi kutucuğun içerisine herhangi bir kalemle “X” işareti koyarak yapabilirsiniz. Katılarınız için teşekkür ederim.

Şeyma ERGÜR

1. Cinsiyet Erkek ()

Kız ()

2. Sınıfınız:

3. Anne Eğitim Durumu

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

4. Baba Eğitim Durumu

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

4. Ailenin aylık geliri?

1600 TL'den az ()

1601-3200 TL ()

3201-4800 TL ()

4801'den fazla ()

5. Haftalık Kaç Türk Lirası harçlık alıyorsunuz?

10 TL'dan düşük ()

11-20 TL arası ()

21- 30 TL arası ()

31- 40 TL arası ()

40 TL'den fazla ()

6. Alış Verişe gitme sıklığınız?

Haftada birkaç sefer ()

Haftada bir sefer ()

İki haftada bir sefer ()

Ayda bir sefer ()

Yılda bir sefer ()

7. Kendinize ait bütçe planı yapıyor musunuz?

Evet ()

Hayır ()

8. Kendinize ait kumbaranız var mı?

Evet ()

Hayır ()

S. N.	FİNANSAL TUTUM ÖLÇEĞİ	Katılıyor um	Kararsız m	Katılmıyor rum
1	Alışveriş yapmak beni mutlu eder.			
2	Harcama yaparken kendimi kontrol edemem.			
3	Haberlerde ekonomi ile ilgili kısımları takip ederim.			
4	Harçlığımın nasıl bittiğini anlayamam.			
5	Paramın sadece harcamak için olduğunu düşünüyorum.			
6	Para ile ilgili konuları sıkıcı buluyorum.			
7	Bir ürün alırken fiyatına dikkat ederim.			
8	Alışveriş sonrası fiş ve faturalarımı saklarım.			
9	Para ile ilgili konularda bilgi sahibi olmaktan hoşlanırım.			
10	Para ile ilgili ekonomi haberlerini sıkıcı bulurum.			
11	Bir ürün alırken indirimde olup olmadığına dikkat ederim.			
12	Kendimi ait parasal planlarıma uygun davranmakta zorlanırım.			
13	Alışveriş yaparken ürünler arasında fiyat kıyaslaması yaparım.			
14	Parasal planlamayı çok parası olan kişilerin yapması gerektiğini düşünüyorum.			
15	Paramı isteklerim doğrultusunda harcarım.			
16	Tasarruf yaparak istediğim bir şeyi almaktan hoşlanırım.			
17	Harçlığım bittiğinde harcama yapmaktan kaçınırım.			
18	Bir ürün alırken ihtiyacımı karşılayıp karşılamadığına dikkat ederim.			
19	İstediğim gibi para harcamak beni mutlu eder.			
20	Harçlığım bittiğinde arkadaşlarımdan borç istemekten çekinmem.			
21	Parasal konuların yetişkinleri ilgilendirdiğini düşünüyorum.			
22	Para ile ilgili konuları karmaşık buluyorum.			
23	Harcamalarımda zorunlu ihtiyaçlarıma öncelik veririm.			
24	Beklenmedik durumlar ortaya çıkabileceği için insanların maddi birikimler yapması gerektiğini düşünüyorum.			
25	Gereksiz bir harcama yaptığımda üzülürüm.			
26	Parasal harcamalarımı takip ederim.			
27	Haberlerde ekonomi ile ilgili bölümleri izlemeyi sevmem.			
28	Aldığım ürüne ait fiş ve faturaları saklamamda ürünün fiyatı benim için önemlidir.			
29	Paramı ihtiyaçlarım doğrultusunda harcarım.			

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	Ergür Çengelci, Şeyma
Uyruğu	T.C
Doğum tarihi ve yeri	19-01-1989/Tefenni
Medeni hali	Evli
Telefon	-
Faks	-
E- posta	seymaergur@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise	Şarkikaraağaç Anadolu Lisesi / Sözel	2007
Üniversite	Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	2011
Yüksek Lisans	-	
Doktora	-	

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2015-2018	İhsaniye Ortaokulu	Öğretmen
2018-...	Tınaztepe İmam Hatip Ortaokulu	Öğretmen

Yabancı Dil	İngilizce
-------------	-----------

Yayınlar

1. Kılcan B., & Ergür Ş.(2019). Finansal Tutum Ölçeğinin (FTÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 1(1), 2602-4225. <http://dx.doi.org/10.29345/futvis.83>.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...